Natuurvereniging Mark en Leij

Mark & Leij Nieuwsbrief

jaargang 11, nummer 43 september 2007

Informatiebijeenkomst Natuurprojecten binnen de Landinrichting Baarle-Nassau, Chaam en Ulicoten

Natuurvereniging Mark en Leij, Waterschap Brabantse Delta en de Dienst Landelijk Gebied verzorgen op vrijdagavond 19 oktober 2007 in Bellevue in Chaam een bijzondere avond. Wij nodigen u uit deze avond bij te wonen.

Metamorfose

Het buitengebied van Baarle-Nassau, Chaam en Ulicoten zal de komende jaren een grondige metamorfose ondergaan. In de Ecologische Hoofdstructuur werden veel landbouwgebieden bestempeld als natuurgebied. In de buitengebieden van bovengenoemde kernen bedraagt deze oppervlakte 1100 ha. De Landinrichtingscommissie is er in geslaagd meer dan 90% van deze gronden vrij te maken voor de natuur: een prestatie van formaat.

Dank zij de vruchtbare samenwerking met veel partijen zijn we nu niet alleen zo ver dat we kunnen zeggen om welke gronden het gaat maar ook hoe en wanneer we deze natuurgebieden gaan inrichten.

't Merkske *foto: Marianne Dumont*

foto: Henk Blaauw

Natuuragenda

september

29, za	9.00	Werkdag natuur
30, zo	9.30	Wandelen vogelwerkgroep

oktober

7, zo	9.30	Wandelen Chaam
12, vr	20.00	Jaarvergadering *(niet leden welkom vanaf 21.00 uur)*
	21.00	Fotopresentatie fotowerkgroep
14, zo	9.30	Wandelen Baarle
19, vr	20.00	Informatiebijeenkomst Landinrichting
21, zo	9.30	Vissen op zondag
27, za	9.00	Werkdag natuur
28, zo	9.30	Wandelen vogelwerkgroep

november

4, zo	9.30	Wandelen Chaam
9, vr	20.00	Lezing door Rob Vereijken *"Natuur in dorp en stad"*
11, zo	9.30	Wandelen Baarle
18, zo	9.30	Vissen op zondag
24, za	9.00	Werkdag natuur
25, zo	9.30	Wandelen vogelwerkgroep

december

2, zo	9.30	Wandelen Chaam
7, vr	20.00	Lezing door Marc Brosens en Jan Vermeulen *"Reis naar de Pantanal en het Amazone-regenwoud"*
9, zo	9.30	Wandelen Baarle
16, zo	9.30	Vissen op zondag
30, zo	9.30	Wandelen vogelwerkgroep

januari

6, zo	9.30	Wandelen Chaam
11, vr	20.00	*Nieuwjaarsbijeenkomst met traditioneel de quiz*
13, zo	9.30	Wandelen Baarle
20, zo	9.30	Vissen op zondag
26, za	9.00	Werkdag natuur
27, zo	9.30	Wandelen vogelwerkgroep

Vissen op Zondag vertrek vanaf het Marktplein te Chaam.
Wandelen Baarle vertrek vanaf de Loswal te Baarle-Nassau
Wandelen Chaam en vogelwerkgroep vertrek vanaf Bellevue

Wie, waar, hoe en wanneer?
Tijdens deze avond krijgt u bijvoorbeeld toelichting over de verwerving en de inrichting van natuurgebieden zoals het Merkske, de Bleeke Heide, 't Broek, het Zwart Laag en de overige Chaamsche Beken.
U krijgt antwoorden op vragen als: Hoe groot worden deze gebieden? Wanneer worden ze ingericht? Hoe worden ze ingericht? Door wie worden ze ingericht? Hoe worden ze met elkaar verbonden? Wie betaalt dit alles? Wie krijgt de gebieden in eigendom? Wat gebeurt er met de Chaamsche Beken en 't Merkske? Hoe en door wie worden ze beheerd? Wat vinden de boeren van al deze plannen?

Reeds uitgevoerde projecten
We hebben in het verleden al meer voorlichtingsavonden gegeven over reeds uitgevoerde projecten. We brengen enkele ervan in uw herinnering:

- ✓ *Het poelenbestek: dit bestek is uitgevoerd tussen 1992-1993. Er zijn 50 amfibiepoelen gegraven en struwelen aangelegd in de Withagen, het stroomdal van het Merkske en het stroomgebied van de Chaamse beken. Hiermee werd de snelle achteruitgang van de amfibieënstand tot staan gebracht.*
- ✓ *Natuurontwikkeling Bleeke Heide: dit project is uitgevoerd in 1999 en 2000 en had een oppervlakte van ruim 45 ha. Het is behalve een weidevogelgebied ook een van de brongebieden van de Chaamsche beek. Hier zijn 3 oude vennen met plas-drasoevers hersteld. Er zijn tevens 3 nieuwe poelen gegraven.*

N.b. Op 1 januari 2008 zal het reservaat van de Bleeke Heide meer dan twee keer zo groot worden. We gaan uitleggen hoe het reservaat verder zal worden ingericht.

Hoewel het een informatieavond en geen inspraakavond betreft, zijn de aanwezige specialisten natuurlijk graag bereid antwoord op al uw vragen te geven.
De avond is toegankelijk voor alle belangstellenden: vrijdag 19 oktober. Aanvang 20.00 uur, Café Bellevue in Chaam.

Vrijdag 19 oktober 2007
Aanvang 20.00 uur
Café Bellevue
Dorpsstraat 27
4861 AA Chaam
De avond is gratis
en toegankelijk voor alle belangstellenden.

boomkikker *foto: Wim Dumont*

Zingende veldleeuweriken boven de Castelreesche Heide

In de vorige nieuwsbrieven schreven we al dat we, in het kader van de Landinrichting, eind dit jaar hopen te beginnen met de uitvoering van de natuurontwikkelingsplannen in het deelgebied Castelré. Ruim 300 ha natuurgebied in een belangrijk deel van het dal van 't Merkske (ten westen van Baarle brug) is dit groeiseizoen al onder beheer gekomen van Staatsbosbeheer. De natuurgeleding van de Landinrichtingscommissie had begin dit jaar aan SBB en de overige commissieleden gevraagd enkele ha's hogere gronden vrij te maken voor het aanleggen van extensieve graanvelden die niet geoogst zullen worden (voedselbron overwinterende vogels) en waarin een aantal leeuwerikveldjes aangelegd zouden worden. Staatsbosbeheer reageerde positief op dit verzoek en heeft deze ha's in eigen beheer genomen. Dit sluit mooi aan bij het beheer dat Staatsbosbeheer hier al voert op reeds verworven percelen. Vervolgens hebben we enkele vogelaars (van wie we wisten dat ze het gebied vaak bezoeken) gevraagd de ontwikkelingen te volgen. Hieronder volgt het relaas van Erik Rijnen, de trouwste bezoeker van het gebied.

Herinrichting Dal van 't Merkske

Er staat dit najaar heel wat te gebeuren op de Castelreesche Heide. Het gebied iets ten oosten van Castelré, prachtig gelegen in het beekdal van 't Merkske, wordt in het kader van de Landinrichting Baarle-Nassau opnieuw ingericht. Door gezamenlijke inspanningen van de Landinrichtingscommissie Baarle-Nassau, het waterschap de Brabantse Delta, de Dienst Landelijk Gebied, de provincie Noord-Brabant, Staatsbosbeheer en de natuurvereniging Mark en Leij zijn 325 van de in totaal 800 hectaren beschikbaar gekomen voor natuurontwikkeling. Deze 325 hectaren liggen zuidelijk en noordelijk van de Hoogstratense Baan (de weg die Minderhout en Baarle-Nassau met elkaar verbindt) en sluiten naadloos aan op de omringende natuurgebieden Wortel-Kolonie (België), Schootschen Hoek en Halsche Beemden. Het beheer komt na inrichting in handen van Staatsbosbeheer.

Het meest spectaculaire inrichtingsaspect betreft het herstel van vier vennen en twee poelen die in het verleden zijn gedempt. Daarnaast zal de Castelreesche heide worden verschraald om het natuurdoel droog en vochtig heischraal grasland en heide te realiseren. De hele afwatering via de Vischvenseloop werd om die reden geblokkeerd.

Op initiatief van de Landinrichtingscommissie, Staatsbosbeheer en Mark en Leij zijn dit voorjaar bij wijze van proef enkele extensieve graanvelden met leeuwerikveldjes in het gebied aangelegd. Deze akkers worden niet geoogst en staan in hun geheel ter beschikking van de aanwezige dieren.

In dit artikel wat uitleg over het waarom van de graanveldjes en de observaties die ik er, als regelmatige bezoeker en 'huisvogelaar' van het gebied, dit voorjaar deed.

Achteruitgang

Het gaat in West-Europa slecht met de zogenaamde plattelandsvogels. Soorten als veldleeuwerik, kneu, geelgors, paapje, patrijs, zomertortel en steenuil dreigen uit onze omgeving te verdwijnen. Hoe snel die achteruitgang gaat 'bewijst' de veldleeuwerik. Half jaren zeventig was hij met meer dan een half miljoen exemplaren de meest verbreide soort van landelijk Nederland. Dertig jaar later is zijn aantal letterlijk gedecimeerd: van iedere tien veld-

...van iedere tien veldleeuweriken in 1977 is er anno 2007 nog maar één over…

Een van de extensieve graanvelden op de Castelreesche Heide. die niet geoogst zullen worden t.b.v. overwinterende vogels. *foto: Wim Dumont*

paapje *foto: Edwin Bax www.laagwater.com*

leeuweriken in 1977 is er anno 2007 nog maar één over…
De oorzaak van deze achteruitgang is de veranderde landbouw. Weiden en akkers worden intensiever benut. Steeds meer maïs en wintergraan op alsmaar grotere percelen. Akkerranden en zandpaden zijn massaal omgezet in landbouwgrond en de bloemrijke weitjes van vroeger hebben plaats moeten maken voor strakke, egaal groene weilanden die steeds vaker en vroeger worden gemaaid. Onkruiden en insecten sterven een toxische dood. Voor leeuweriken is in die kille, uitgeklede natuur weinig plaats. Er is simpelweg niet genoeg voedsel en nestgelegenheid.

Graanakkers
De vrijgekomen gronden op de Castelreesche Heide waren jarenlang in gebruik voor intensieve maïsteelt en veeteelt. Om de natuurwaarde van het gebied te vergroten, is besloten om dit voorjaar akkerpercelen braak te laten liggen en weilanden niet of heel laat te bemaaien. Hierdoor kunnen allerlei grassen en wilde kruiden opschieten. Dat is gunstig voor veel dieren, waaronder vogels. Ze vinden er rust, voedsel en broedgelegenheid. Niet of laat maaien voorkomt dat nesten of broedsels worden vernietigd.
Ook werden twee graanakkers van in totaal 4 hectare aangelegd. Deze zijn dun ingezaaid met een mengsel van zomergraan en gerst. Dit graan zal niet worden geoogst en blijft straks als winterproviand voor de vogels op de akkers liggen. Langs de randen van de velden werden stroken met koolzaad ingezaaid en is ruimte vrijgelaten voor het ontstaan van ‘onkruidranden’. Bovendien werden een aantal zogenaamde leeuwerikveldjes aangelegd.
Leeuwerikveldjes zijn een Engelse uitvinding. Het betekent heel eenvoudig dat strookjes van 3 x 6 of 4 x 4 meter in een graanveld niet worden ingezaaid. Hierdoor ontstaan broed- en foerageerplekken die tot ver in de zomer beschikbaar blijven. Dat is belangrijk omdat veldleeuweriken tot wel drie broedsels achter elkaar hebben. In Engeland worden met dergelijke veldjes goede resultaten behaald.

Observaties
Afgelopen maart zijn de twee akkers omgeploegd en ingezaaid. De bewerkte aarde fungeerde al dadelijk als foerageerplek voor tal van vogels: lijsters, spreeuwen, kraaiachtigen, duiven, wulpen, kieviten, scholeksters, witte kwikstaarten, veld- en boomleeuweriken, graspiepers, vinken.
Aan het eind van de maand, toen de gewassen opschoten, vestigden zich een paar broedende kieviten op de percelen. Inmiddels hingen de eerste zingende veldleeuweriken boven het gebied. In de loop van het voor-

jaar bleken er uiteindelijk vier zangposten te zijn. Ter vergelijking: het grotere agrarische deel van de Castelreesche Heide, noordelijk van de Hoogstratense Baan, telde slechts één zangpost.
In de graanvelden werd door veldleeuweriken vooral gefoerageerd en geschuild. Voor zover ik kon nagaan waren de zangposten en vermoedelijke broedplekken allemaal boven en in de halfhoge, ongemoeid gelaten graslanden met een royaal uitzicht rondom. Positief was dat sommige zangposten lang, van maart tot in juni, werden bezet. Dat zou op vervolgbroedsels kunnen duiden. Temeer omdat er dit jaar geen gevaar was van uitgemaaid te worden. Broedende veldleeuweriken gaan overigens heimelijk te werk. De nesten zijn haast niet te vinden. Eenmaal had ik het geluk in de omgeving van een zangpost vijf opvliegende vogels te zien: een mogelijke indicatie van een geslaagd broedgeval. De hele cyclus van eileg tot 'oplevering' van vliegvlug jongen kost de oudervogels een volledige maand. Daarnaast zongen en foerageerden de veldleeuweriken graag in de korte, kruidachtige vegetatie langs de zandpaden of op de paden zelf, waar die althans niet door bomen werden omzoomd. Hun voorliefde voor het steppelandschap laat zich kennelijk niet loochenen.
Verder viel er in en rond de korenvelden dit voorjaar volop te genieten. Er waren roepende kwartels, grote patrijzenfamilies, foerageerende kneutjes, rietgorzen, geelgorzen, boomleeuweriken, roodborsttapuiten en zomertortels. Hazen en reeën benutten de leeuwerikveldjes graag als rust- en eetplekje.
De ingezaaide en spontaan opgeschoten kruiden en veldbloemen bloeiden rijk en trokken veel insecten aan: vlinders, libellen, bijen, hommels en zweefvliegen. En daar kwamen op hun beurt weer gier-, boeren- en huiszwaluwen op af. Zelfs een boomvalk was menigmaal in volle jacht boven het koren te bewonderen.
Kleine zoogdieren laten zich natuurlijk een stuk moeilijker observeren. Maar de ruige, ouderwets 'rommelige' perceeltjes herbergen er ongetwijfeld heel wat. Een koppel torenvalken, broedend in het nabijgelegen moeras van Wortel-Kolonie, was er het hele voorjaar jagend te zien….met kennelijk succes, want eind juni waren ze in gezelschap van twee uitgevlogen jongen. Ook drie nachtelijk jagende kerkuilen boven de velden wijzen op een goede muizenpopulatie.
Voor conclusies is het uiteraard nog veel te vroeg. De verandering van jarenlang intensief gebruikte landbouwgronden naar een gebied met hoge(re) natuurwaarden heeft tijd nodig. Het begin is echter goed. En ook in natuurontwikkeling is een goed begin het halve werk.

Hogere belevingswaarde
In nóg een opzicht was het een plezier dit voorjaar regelmatig op de Castelreesche Heide te vertoeven: Meer dan eens werd ik aangesproken door bezoekers die spontaan hun bewondering uitdrukten over de mooie korenvelden en veldbloemen. Over dat je dit bijna nergens meer ziet. En dan volgden er onvermijdelijk verhalen uit lang vervlogen tijden toen klaprozen en korenbloemen nog de normaalste zaak waren, de geelgors langs ieder zandpad zijn eenvoudig deuntje zong en de wereld misschien wat vriendelijker oogde.
Dus toch maar een conclusie tot slot: zulke gesprekken voer je nooit aan de rand van een maïsakker.

Erik Rijnen

...verhalen uit lang vervlogen tijden toen klaprozen en korenbloemen nog de normaalste zaak waren, de geelgors langs ieder zandpad zijn eenvoudig deuntje zong en de wereld misschien wat vriendelijker oogde...

Werkdagen Mark & Leij

Ook aanstaand herfst- en winterseizoen zijn er weer vijf werkdagen gepland. Vanaf september zal steeds de laatste zaterdag van de maand (uitgezonderd december) hiervoor gereserveerd worden.

Het accent zal liggen op werkzaamheden op terreinen van Natuurmonumenten en bos/heide gebieden van de gemeente Alphen-Chaam en Staatsbosbeheer. Vertrek is traditioneel om 09.00 uur vanaf het Marktplein in Chaam. Voor tussentijdse koffie wordt gezorgd en de werkdag wordt om 12.00 uur afgesloten met erwtensoep en stokbrood. Deze werkdagen worden door onze naarstige werkers niet alleen als zinvol maar ook als heel gezellig ervaren.
De eerste werkdag is op zaterdag 29 september en zal in de Leemkuilen (Staatsbossen) plaatsvinden. Hier zijn we al jaren bezig om een heel mooi, nat heidegebied verder open te zetten. Zwaar werk, maar met vele handen is veel te bereiken en de rest van de dag kan, met goedvinden van moeder de vrouw, gestrekt op de sofa worden doorgebracht hoewel uiteraard het risico bestaat dat 's middags een strafexercitie in de eigen tuin volgt!

Deelnemers worden steeds een week tevoren in kennis gesteld dat er een werkdag zit aan te komen en waar dat zal zijn. Bij onverhoopt erg slecht weer wordt niet uitgerukt.
Belangstelling om de Mark en Leijwerkploeg te versterken? Dan graag een berichtje naar Frank Degenaar, coördinator werkdagen:
E-mail: **f.degenaar@12move.nl**
of
telefoonnummer: **0161-491478**.

Frank Degenaar

Faunavoorzieningen in Chaam en Baarle-Nassau: Een noodzaak bij inrichtingsplannen

Op de Informatiebijeenkomst van vrijdag 19 oktober zullen natuurvereniging Mark en Leij, Waterschap Brabantse Delta en de Dienst Landelijk Gebied een voorlichting verzorgen over de uitbreiding en de inrichting van een aantal nieuwe natuurgebieden in Chaam, Baarle-Nassau en Ulicoten. Onze uitgestrekte natuurgebieden worden dan erg divers met bossen, slingerende beken, houtwallen, extensieve weilanden, vennen en heide. De Landinrichtingscommissie "Baarle-Nassau" heeft daarnaast een inspanning gedaan om al deze gebieden met elkaar te verbinden door zgn. ecologische verbindingszones.

De inrichting van deze gebieden zal ook gericht zijn op het bieden van een betere leefomgeving voor met name amfibieën en zoogdieren. Zo zullen na de inrichting zeldzame zoogdieren als wezel, hermelijn, steenmarter en waarschijnlijk ook de das een goed leefgebied kunnen vinden in onze streek. De verwachting is dat deze soorten òf in aantal toenemen òf zich zullen vestigen. Deze dieren hebben hiervoor een groot oppervlak nodig. Voor al deze soorten is migratie binnen deze gebieden van groot belang.

Probleem

De mogelijkheid van soorten om zich door het landschap te verplaatsen op zoek naar voedsel, dekking of om zich voort te planten is essentieel voor het voortbestaan. Dwars door onze gebieden liggen allerlei druk bereden wegen. Door de aanwezigheid van deze wegen versnipperen de natuurgebieden en de trekroutes van dieren. Het leefgebied van dieren in de natuurgebieden kan door deze wegen kleiner worden en zelfs verstoord raken. Als dieren naar een ander leefgebied willen, moeten ze deze wegen oversteken. Het zijn voor dieren vaak moeilijke en zelfs onneembare barrières. Veel dieren overleven de oversteek dan ook niet vanwege het drukke auto- en vrachtverkeer. Zo is bekend dat de uitbreiding van dassen stagneert omdat 90% van de jonge dieren doodgereden wordt. Niet alleen voor dieren is deze situatie gevaarlijk; ook voor de weggebruikers wordt de situatie steeds onveiliger vanwege meer en mogelijk ook grotere overstekende dieren.

Oplossingen en maatregelen

Om de verschillende natuurgebieden als een eenheid te laten functioneren is het zaak de versnipperende werking van deze wegen zoveel mogelijk op te heffen. Mark en Leij heeft hiervoor aandacht gevraagd bij de Landinrichtingscommissie. De Landinrichtingscommissie heeft dit verzoek omgezet in een voorstel en als project ingediend bij Reconstructiecommissie de Baronie. Zoals bij andere projecten heeft de Reconstructiecommissie ons voorstel voortvarend opgepakt. De Dienst Landelijk Gebied (DLG) heeft in haar rapport maatregelen voorgesteld die minimaal nodig zijn om de versnippering op te heffen. Het betreft het aanleggen van wildtunnels,

amfibieëntunnels en afrasteringvoorzieningen. Hiermee wordt niet alleen de versnippering van het leefgebied voorkomen maar worden ook veilige migratiemogelijkheden geboden. Een bijkomend voordeel is dat ook de verkeersveiligheid op een goed niveau gewaarborgd wordt.
In de praktijk betreft het een samenhangend geheel van een aantal fysieke ingrepen zoals de aanpassing van duikers, het aanbrengen van faunatunnels en het aan weerszijden van de wegen aanbrengen van afrasterings- c.q. geleidingswanden.
Om onze plannen te realiseren was de (financiële) medewerking van de gemeentes Alphen-Chaam en Baarle-Nassau noodzakelijk We zijn erg verheugd dat zowel de colleges als de gemeenteraden van onze gemeentes instemmen met het rapport "Faunapassages".

Gemeente Baarle-Nassau
Eind dit jaar wordt begonnen met de inrichting van de Castelreesche Heide in het dal van 't Merkske. Hierdoor was de noodzaak om eerst langs de Hoogstratensebaan faunapassages aan te leggen het grootst. In het inrichtingsplan wordt in dit gebied gestreefd naar het herstel van een oorspronkelijk aanéengesloten schraal heidecomplex met vennen. De Hoogstratensebaan tast voor allerlei diersoorten de mogelijkheid aan om zich tussen leefgebieden te verplaatsen. Daarnaast kan door de doorsnijding het leefgebied te klein worden voor een levensvatbare populatie. Ook zal door een geïsoleerde ligging het gebied moeilijker bereikbaar zijn voor herkolonisatie door soorten die er verdwenen zijn.
De Hoogstratensebaan is een 80 km-weg, maar er wordt doorgaans veel harder gereden. Bovendien kent de Hoogstratensebaan een relatief hoge verkeersintensiteit. De aanrijkans van overstekende dieren is groot. Zeker als in de nabije toekomst aan beide zijden van de weg

bos- en schrale heideterreinen met vennen ontwikkeld zijn en het aantal overstekende dieren groter wordt. Voorzieningen om de barrièrewerking en de aanrijkans van overstekende dieren (amfibieën en zoogdieren) te beperken zijn daarom noodzakelijk.
Om snel te kunnen beginnen heeft de raad van de gemeente Baarle-Nassau bij de Perspectiefnota 2007 (vastge-steld tweede helft 2006) al geld beschikbaar gesteld. De subsidieaanvraag is inmiddels ook al de deur uit. Na toekenning van de subsidie zal de aanbesteding plaatsvinden. De opzet is dat de ontsnipperingsmaatregelen mee kunnen liften in de inrichtingswerkzaamheden die hier tussen november 2007 en mei 2008 zullen plaatsvinden.

Gemeente Alphen-Chaam
In Chaam gaat het om faunavoorzieningen bij de Chaamse beken en de Strijbeekse beek. Op diverse plaatsen kruisen gemeentelijke wegen de beken die een obstakel vormen voor kleine zoogdieren en amfibieën. In het buitengebied zijn daarbij 22 knelpunten gesignaleerd die, na de aanleg van de ecologische verbindingszones langs de beken, opgelost moeten worden.
Aangezien de grote bedragen niet direct beschikbaar zijn en het over een aanzienlijke investering gaat, is door de gemeente de intentie uitgesproken om de knelpunten binnen 10 jaar in samenhang met de reconstructie van de buitenwegen op te lossen. Naast een deel van het ter beschikking stellen van middelen wordt medefinanciering meegenomen in de vorm van subsidieregelingen (inrichting natuur en wegen).

Amfibieëntunnels
Met het herstel van oorspronkelijke vennen en poelen zal het aantal amfibieën in de nabije toekomst sterk toenemen. De meeste amfibieën verplaatsen zich, afhankelijk van de tijd van het jaar, tussen verschillende leefgebieden. In het voorjaar migreren volwassen dieren van hun winterverblijfplaats (vaak bosjes) naar de voortplantingswateren. In de zomer verlaten de jongen de geboorteplaats en migreren naar de landhabitats. In de herfst zoeken sommige soorten hun winterleefgebied weer op. Dit gedrag, in combinatie met de langzame voortbeweging, draagt bij aan het hoge aantal verkeersslachtoffers. Amfibieëntunnels moeten worden aangebracht onder weggedeelten waar grote aantallen slachtoffers vallen. Amfibieentunnels (cq. faunatunnels) zijn naast amfibieën ook geschikt voor das, marterachtigen, konijn en muizen.
Wij geloven dat door een combinatie van grote natuurgebieden en faunatunnels de populaties van (bedreigde) diersoorten zich sneller kunnen herstellen.

Roy de Beijer, *DLG*
Johan Schaerlaeckens, *M&L*
Foto's: Hans van Kapel

Een opvallende zangvogel langs de Boerenbaan

De gemeente Alphen-Chaam heeft in samenwerking en in overleg met de Natuurvereniging Mark & Leij en de Weidevogelwerkgroep Alphen-Chaam-Gilze een plan opgesteld om de geelgors, die veelvuldig langs de Boerenbaan tussen Alphen en Gilze wordt gesignaleerd, betere leefomstandigheden te bieden. Vooral het verdwijnen van kleine landschapselementen, het huidige bermbeheer en de intensieve landbouw verkleinen de kansen op een geschikt leefgebied voor de geelgors.

Op initiatief van Mark en Leij en de Weidevogelwerkgroep Gilze is de gemeente benaderd om tot een plan te komen waarin een verbeterd beheer van de gemeentegronden centraal staat. Het gaat hierbij vooral om het bermbeheer en het struweelbeheer. Dit is van belang omdat in dit gebied o.a. een opvallend grote populatie van de geelgors aanwezig is.

De geelgors

De geelgors is een zangvogel en valt vooral op door het geel in het verenkleed en de donkere strepen. Vooral het mannetje heeft in het zomerkleed een heldergele kop. De geelgors is een stand- en zwerfvogel van het half open landschap, zoals licht beboste heide, bosranden en agrarisch gebied met struweel en grazige wegbermen. Het nest ligt op de grond, vaak tussen hoge kruiden en struweel.

De vogel staat op de Rode Lijst vanwege de duidelijke afname en de teruglopende verspreiding van de Nederlandse broedpopulatie. Begin vorige eeuw was de vogel nog talrijk aanwezig, maar sinds de jaren 50 is de populatie met maar liefst 75% gedaald! Met uitzondering van gebieden in Limburg, Drenthe en de Veluwe is er nog steeds sprake van een afname. De Gilzesche Heide is het meest westelijke gedeelte van Nederland waar de geelgors nog veelvuldig voorkomt.

De Gilzesche Heide

Het gebied van ongeveer 500 ha is gelegen in het buitengebied tussen Alphen en Gilze en staat lokaal bekend als de Gilzesche Heide. Tot het begin van de 20e eeuw bestond het gebied vooral uit heide en enkele kleine bosjes. Op de kaart van 1900 is de aanplant van bos ten behoeve van de houtproductie al in gang gezet. Later is het gebied ontgonnen ten behoeve van de landbouw. Tot de ruilverkaveling in de jaren 90 was de Gilzesche Heide nog geheel onbebouwd en bestond uit kleinschalige landbouwpercelen. Het jonge heideontginningsgebied wordt nu vooral gekenmerkt door een grootschalige ontginning, het open karakter en de agrarische functies.

Het gebied heeft een nauwe relatie met de aangrenzende Chaamse bossen, ’t Zand en het kleinschalige oude cultuurlandschap van de omgeving Druisdijk en Alphen-Oosterwijk. In het gebied zijn de bebouwing, het gasstation met bijbehorende beplanting en de omliggende bossen de meest markante objecten in en langs het gebied.

Veel bedreigde vogelsoorten

Uit een rapportage van Frie Boon blijken er bijzondere en bedreigde vogelsoorten in het gebied voor te komen, zoals de kwartel, de gele kwikstaart, de veldleeuwerik, de tapuit, de spotvogel, de zomertortel en vooral de geelgors. Deze soorten zijn vooral afhankelijk van gevarieerde en kleinschalige gebieden.

Om het leefgebied te verbeteren behoren struwelen, gevarieerde en schrale bermen, kruidenrijke akkerranden, meer gevarieerd gebruik van agrarische percelen en verbete-

geelgors *foto: Frie Boon*

ring van het bosbeheer in de omgeving tot de mogelijke maatregelen.
In 2003 is de gemeente wegens bezuinigingen overgegaan van ecologisch bermbeheer naar klepelen. Inmiddels is besloten deze maatregel terug te draaien en het ecologisch bermbeheer opnieuw op te pakken. Dit heeft onder andere tot gevolg dat het maaitijdstip wordt verplaatst van begin juli naar september. Daarnaast wordt het maaisel afgevoerd om verschraling van de berm te bevorderen. Gezien de botanische waarden uit het verleden (voedselarm en afwisselend droog en vochtig) zijn er kansen om de soortenrijkheid van de berm te vergroten. Om de geelgors meer kansen te bieden zal er gevarieerder moeten worden gemaaid en op een aantal plaatsen struweelvorming mogelijk moeten worden gemaakt.

De gasunie
Om de leefomstandigheden te verbeteren is in samenwerking met het Brabants Landschap en de Gasunie de toegang naar het gasstation aangeplant met struweel. Daarnaast zal er op bepaalde punten nog struweel worden aangeplant langs de Boerenbaan en wordt het ecologisch bermbeheer voortgezet en verbeterd. Het verruigde gedeelte aan de Oude Gilzerbaan en de afwisseling van berm en struweel wordt zoveel mogelijk in stand gehouden. Met deze maatregelen hopen we dat we de geelgors in de toekomst nog regelmatig kunnen horen op z'n zangposten.

Johan Vriezekolk
gemeente Alphen-Chaam

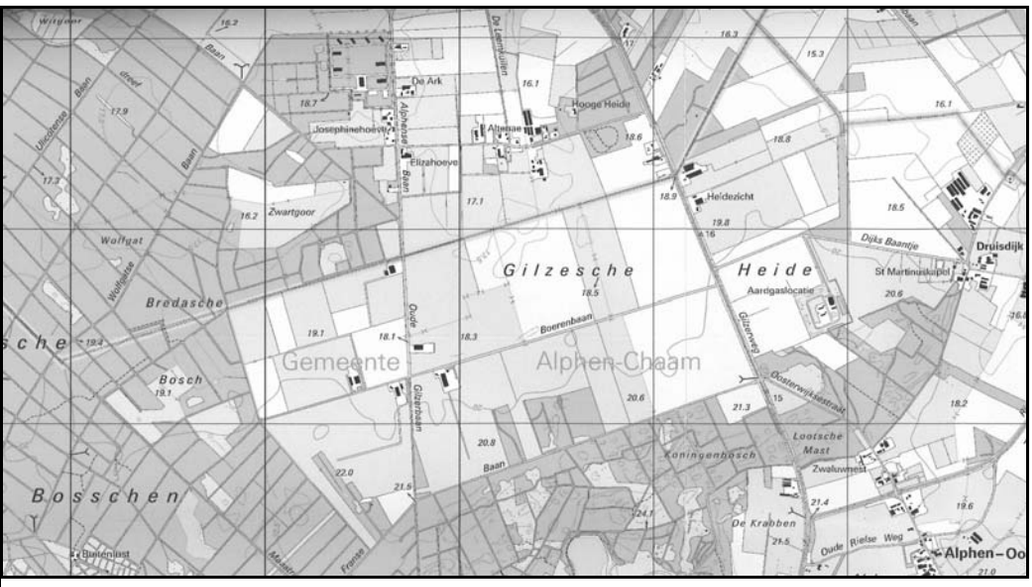

De huidige Gilzesche Heide (boven) en hetzelfde gebied rond 1900 (onder)

Van de voorzitter

De landinrichting is in een beslissende fase aangeland. De bezwaren tegen het plan van toedeling die de commissie niet heeft kunnen oplossen gaan binnenkort naar de rechter-commissaris en daarna naar de rechtbank.

Voor een paar belangrijke natuurgebieden hoeven we dit echter niet af te wachten. Dit najaar nog gaat de schop de grond in voor de inrichting van 't Merkske.
De natuurwaarden in en om het grensriviertje 't Merkske zullen een belangrijke impuls krijgen. Leden van Mark en Leij hebben een flinke bijdrage geleverd aan de totstandkoming en de inrichting van de nieuwe natuur in 't Merkske.
Ook voor het voor onze vereniging zo belangrijke natuurgebied "De Bleeke Heide" zal binnen nu en een jaar fors worden uitgebreid. Aan de zuidkant van het huidige reservaat wordt het natuurgebied uitgebreid tot over de Strijbeekse beek. Een kleine werkgroep is ook hard aan het werk om het vogelkijkscherm bij de Bleeke Heide te realiseren dat we tijdens de viering van het 10-jarig bestaan gekregen hebben van de gemeentes Alphen-Chaam en Baarle-Nassau, de provincie Noord-Brabant en het waterschap Brabantse Delta. Zoals de zaken er nu voor staan zal het scherm in februari 2008 worden geplaatst.
Ook de Strijbeekse Heide en 't Broek worden nog uitgebreid.
Op vrijdag 19 oktober zal er een voorlichtingsavond worden gehouden bij Bellevue over de nieuwe natuur in de landinrichting. Alle leden van Mark en Leij zullen daarvoor een persoonlijke uitnodiging ontvangen van DLG.
Reserveer de 19e dus in uw agenda maar vergeet ook de jaarvergadering niet op vrijdag 12 oktober aanstaande.

Will Woestenberg

Terugblik: Fietstocht 2007

Mark en Leij kan weer terugzien op een mooie fietstocht. Het Mark en Leij bestuur bedankt Wim Dumont en zijn crew voor de geweldige organisatie. Wij zijn al snel geneigd dit alles 'gewoon' te vinden, maar uit de reacties van enkele nieuwe leden blijkt hoe bijzonder deze jaarlijks terugkerende happening is. Zij roemden de gezellige sfeer, de mooie tocht en de verzorging onderweg. Niet voor niets kregen Wim en Marianne na afloop een applaus van de verzamelde deelnemers. André Magermans blikt hieronder terug op de fietstocht.

De catering in het Mastbos ...

Offer

Zondag 24 juni was het weer zover: de jaarlijkse fietstocht. In het kader van het 10-jarig bestaan van onze vereniging dit keer geheel gratis. Het enige wat we zelf moesten doen, was de banden van de fiets oppompen en ons naar Bellevue begeven.

Edoch, de dagen ervoor was het weer weinig hoopvol: donkere wolken spoedden zich langs het zwerk, de regenvlagen ontnamen iedere illusie dat het weer zondag zou beteren. Het bestuur van onze vereniging, in spoedvergadering bijeen, besloot een worst te offeren aan een of andere heilige die de weergoden in bedwang moest houden én niet zonder resultaat. Die zondagmorgen scheen zelfs een bleek zonnetje toen 60 fietsers in rotten van vijftien zich in beweging zetten, vooraf gegaan door een voorrijder en niet de minste: een lid van het bestuur. We waren voorzien van water, broodjes en fruit, dit alles verzorgd door cateringbedrijf Dumont.

...en in de Koekelberg te Ulvenhout

Eerste helft

Zo vingen we de fietstocht van een kleine 50 km aan. Het tempo van onze groep werd aangegeven door mevrouw Sophie Geerts en haar vriendin. Ze hielden consequent een snelheid van 13 km per uur aan. Zo peddelden we door de Strijbeekse heide, waar het leek of het gebied de vorige dagen was platgebombardeerd, maar deze ingrepen zijn in het kader van 'terug naar de oorspronkelijke natuur'. Dit noemt men ook wel "natuurbeheer".

Enfin, zo kwamen we op het fietspad langs de gedeeltelijk meanderende Mark. De weiden vol met vee. "Die beesten noemen we koeien," oreerde natuurkenner Jos van Gils ten behoeve van de in onze groep meerijdende Alphense medemens.

In gestaag tempo kwamen we uiteindelijk in het voor velen onder ons onbekende deel van het Mastbos. En wat schetst onze verbazing:

het hierboven genoemde cateringbedrijf had daar voor ons een uitspanning gearrangeerd. Er was volop koffie, thee en krentenbol. De rustpauze was voor sommigen van ons de gelegenheid de natuur wat nader privé te bestuderen.
Vervolgens fietsten we, onder aanvoering van onze voorrijdsters, verder en kwamen we na een zwerftocht door het mooie Brabantse land aan in de omgeving van Rijsbergen. Bij de kinderspeelleerboerderij "Bizzy" verwelkomde een van de cateraars ons met de vraag of we een kroket lustten. Op de opmerking "wel meer dan een" werd niet ingegaan. Eenmaal binnen, begon het toch te regenen zodat de laatste groep niet geheel droog binnenkwam (meer worsten, Bestuur).

Terug naar Chaam
Na deze onderbreking zwierven we door het Rijsbergse land richting Ulvenhout, waar de catering in het Markdal een nieuwe uitspanning had ingericht onder een grote boom. Het leek wel een reünie toen drie groepen daar samen kwamen. Vervolgens ging het via de Slingerdreef, waar onze voorrijder ons wees op een daar voorkomende orchidee, en de Gilzeweg richting Chaam, alwaar we in het Pannenkoekenhuis, de Chaamse Hoeve, gewapend met de door het bestuur verstrekte consumptiebonnen, de fietstocht analyseerden, gezeten achter een trappist, duvel of een andere (veelal alcoholische) versnapering. Geconstateerd werd dat de 540 andere leden van onze vereniging toch een leuk evenement gemist hebben. Nadat we een tijdje op het terras gezeten hadden, vonden de weergoden het welletjes, zodat menig Alphense vriend niet droog thuiskwam.
Alles bij elkaar een zeer geslaagde dag, niet in de laatste plaats door de niet aflatende zorg van ons cateringbedrijf. Voor herhaling vatbaar.

André Magermans

De grauwe kiekendief laat in Groningen zien dat agrarisch natuurbeheer kan werken.

Bij de "Werkgroep Grauwe Kiekendief" zal 2007 als één van de meest illustere uit de reeks van 18 beschermingsjaren de boeken in gaan. Dit werk wordt als één van de schaarse voorbeelden gezien van succesvol agrarisch natuurbeheer in ons land en heeft het thema "akkernatuur" op de agenda gezet.

Normaliter broeden er rond de 38 paar grauwe kieken in Nederland. Dit aantal wordt in 2007 alleen al in Oost-Groningen overschreden (40 paar). De WGK is vooral erg tevreden met de vier paar die in het werkgebied van de ANV "Wierde & Dijk"zijn vastgesteld. Hier vormen de duoranden een onlosmakelijk onderdeel van het succes. In Flevoland is een terugval vastgesteld van vijf naar slechts twee paar. In dit gebied is randenbeheer nog niet in de praktijk gebracht en samen met de PPO zal de WGK hier de komende maanden een project beginnen om hier verandering in te brengen. Het meest succesvolle deel moeten we echter nét over de grens vinden. In het Duitse Rheiderland begonnen we in 2002 met twee (niet succesvolle) paren grauwe kiekendief en in 2007 zijn hier minimaal dertien paar geregistreerd. Het broedsucces is - ondanks de vele regen - goed te noemen en er is voor de tweede keer een paartje blauwe kiekendieven in een perceel wintergerst gevonden. De Noord-Groninger duoranden en de vergelijkbare randen in ons werkgebied nabij Bunde hebben momenteel het hoogste ecologische rendement van alle randenprojecten. Soorten als patrijs, kwartel, veldleeuwerik en gele kwikstaart laten een significante toename zien en bewijzen daarmee dat goed uitgevoerd randenbeheer wel degelijk mogelijk is.

(Bron: Informatiepunt Landelijk gebied Groningen)

grauwe kiekendief

De egel

De egel heeft een afweersysteem bestaande uit 16.000 stekels en heel speciale spieren. Terugkerend van een nachtelijk marteravontuur, op een tijdstip dat de kleine uurtjes alweer groot beginnen te worden, nadert over de weg een slingerende tegenligger.

Dichterbij komend geeft hij een lichtsignaal en stopt. Er stapt een zo te zien gespierde man uit. Behoorlijk beducht op wat er komen gaat, volg ik zijn wijzende vinger. Ik zie een ... egel. Met een opgelucht gevoel schiet ik te hulp en samen verdrijven we het beestje van het asfalt. Daarna steken we onze duimen op en vervolgen onze weg. De ontmoeting stemt me tevreden. Dat er toch nog mensen zijn die op hun eigen houtje, in het holst van de nacht, een reddingsactie ondernemen!

De egel is in ons land ongeveer het bekendste verkeersslachtoffer. Duizenden jaren hebben ze goede ervaringen opgedaan met hun afweermethode: stijf opgerold en met de stekels priemend in alle richtingen. Een dergelijk afweersysteem laat je natuurlijk niet van de ene dag op de andere varen.
In de loop der eeuwen heeft de egel speciale spieren ontwikkeld die hem in staat stellen zich op te rollen; de 16.000 stekels doen de rest. Die methode werkt efficiënt en iedereen die wel eens geprobeerd heeft zo'n stekelbol op te pakken, zal dat beamen. Het is trouwens ook af te raden, want egels hebben tussen hun stekels veel vlooien. Een egel krabt zichzelf daar immers niet. Het zijn dan ook zeker geen huisdieren. Met een maaltijd die uit wormen, insecten, slakken en af en toe een eitje bestaat is hij echt een buitendier.

...Het is trouwens ook af te raden, want egels hebben tussen hun stekels veel vlooien...

Tegen het vallen van de schemering wordt de egel actief. Het goedbedoelde schoteltje melk vindt hij weliswaar lekker, maar eigenlijk is het ongeschikt. Het veroorzaakt heel gemakkelijk een zware buikloop. Kattenbrokken zijn beter om de vriendschap te onderhouden. Iets anders om eens goed bij stil te staan, zijn de slakkenkorrels. Deze bevatten vaak aldehyde, een vergif dat met de slak ook zijn natuurlijke verdelger vergiftigt en dat kan toch niet de bedoeling zijn.
Egels hebben overigens ‘s nachts al voor heel wat opschudding gezorgd. Ze zijn al heel wat keren aangezien voor gluurders, hijgers en inbrekers. De politie is dan ook al talloze malen uitgerukt voor wat later bleek het luidruchtige liefdesleven van onze egel te zijn. Daarbij duwt het mannetje met de neus tegen een wijfje. Zij, op haar beurt, duwt met haar voorhoofd terug, intussen luid knorrend. Als ronkende locomotiefjes draait het stel om elkaar heen. Dit kan een hele tijd doorgaan - om in de stemming te komen, zullen we maar zeggen. Rivaliserende mannetjes houden op een ogenschijnlijk zelfde wijze, al duwend, hijgend en puffend, een krachtmeting. Natuurlijk is alles direct stil en is er niets te zien als we een zaklantaarn aanknippen. Maar even later beginnen ze weer. Inderdaad egeltjes doen het heel voorzichtig.

...De politie is dan ook al talloze malen uitgerukt voor wat later bleek het luidruchtige liefdesleven van onze egel te zijn...

Dick J.C. Klees
foto: Dick J.C. Klees

Militaire terreinen worden weer natuur

De provincie sloot op 25 juni een overeenkomst met de Dienst Landelijk Gebied (DLG) over de sanering van voormalige militaire terreinen in Brabant. Dit alles onder voorbehoud van het beschikbaar stellen van geld door Provinciale Staten bij de uitwerking van het bestuursakkoord. Met het slopen en saneren van de voormalige militaire terreinen in Brabant wordt ongeveer 175 ha toegevoegd aan de natuur.

Binnen een landelijk project van het ministerie van LNV krijgen 53 voormalige militaire terreinen in Nederland een nieuwe bestemming. In Brabant worden door de provincie tien terreinen teruggegeven aan de natuur. Daarnaast wordt een MOB-complex overgedragen aan Natuurmonumenten en zijn twee militaire terreinen gekocht door de gemeente Sint Anthonis.

De overeenkomst voor de sloop heeft betrekking op tien voormalige militaire terreinen in Brabant:

- ✓ MOB-complex Dongen
- ✓ MOB-complex Heesch
- ✓ Magazijnencomplex Nistelrode
- ✓ MOB-complex Zeeland
- ✓ MOB-complex Rips-Oploo
- ✓ Magazijnencomplex Baarle-Nassau
- ✓ MOB-complex Spoordonk
- ✓ Kamp Buitenveld te Gilze
- ✓ MOB-complex Valkenswaard
- ✓ Logistieke inrichting Schaijk

De sloop van kamp Buitenveld in Gilze is bijna gereed. De complexen in Heesch en Schaijk zijn nog tot 2009 in militair gebruik. Op complex Nistelrode zijn de gebouwen al eerder verwijderd, maar moet het asfalt wachten tot de bodemsanering ter plaatse gereed is. Dat geschiedt nog voor rekening van Defensie. Het MOB-complex Baarle-Nassau is gekraakt. Dat leidt tot een langere voorbereidingsperiode. Op korte termijn wordt daarom eerst begonnen met de sloop van de vijf complexen in Dongen, Zeeland, Rips-Oploo, Spoordonk en Valkenswaard.

In de overeenkomst is bepaald dat de provincie de kosten voor de sloop en de direct daarmee samenhangende werkzaamheden voor haar rekening neemt. Die belopen voor de genoemde terreinen naar schatting 10 tot 15 miljoen euro.

...Als alle werkzaamheden zijn afgerond, is door het project in totaal ruim 175 ha natuurterrein in Brabant hersteld...

De provincie wil deze kosten terugverdienen door verkoop van ongeveer 100 bouwkavels in het kader van de ruimte voor ruimteregeling.

Als alle werkzaamheden zijn afgerond, is door het project in totaal ruim 175 ha natuurterrein in Brabant hersteld. Op deze terreinen wordt 25 ha asfalt en 12 ha gebouwen verwijderd.

Op 25 juni werd in Gilze een overeenkomst getekend door de Brabantse gedeputeerde Paul Rüpp en de DLG-regiomanager Andries Bouma. Dat gebeurde in aanwezigheid van minister Gerda Verburg van LNV. De ondertekening vond plaats op het reeds bijna volledig gesloopte complex Buitenveld in de gemeente Gilze en Rijen. De ondertekening betekent het startsein voor de voorbereiding van de overige projecten.

bron: www. brabant.nl
foto: Jeanne de Hoon

V.l.n.r: dhr. Paul Rüpp (provincie), Dhr. kol. ing. A.A.P. Peters (defensie), mevr. Gerda Verburg (minister LNV) en dhr. René Roep (burgemeester Gilze- en Rijen)

Bizar kerkuilenverhaal

Midden in Galder hangt al jarenlang een kerkuilenkast. De kast hangt op een schitterende locatie met het Markdal als achtertuin (jaaggebied).

Tot licht ongenoegen van de gastheer en gastvrouw had er tot dit jaar nog nooit een kerkuil gebroed. Wel broedden er jaarlijks kauwen en/of holenduiven in de kerkuilenkast. Ook leuk maar de gastheer en gastvrouw hadden toch liever een bewoner voor de kast waarvoor deze was bedoeld. Tot groot genoegen meldde de gastheer mij dit jaar dat er waarschijnlijk een paartje kerkuilen hun jongen in de kast aan het grootbrengen waren. Na controle ter plaatse bleek dat het paartje kerkuilen inderdaad drie jongen had grootgebracht. De drie jongen zijn half juni uitgevlogen.
Begin augustus kreeg ik van de gastheer te horen dat hij wederom activiteiten in en om zijn kerkuilenkast had waargenomen. Deze keer ging het niet om kerkuilen maar om een zwerm bijen die hun intrek in de kerkuilenkast had genomen. Toen hij een plaatselijke imker had ingeschakeld om de zwerm bijen uit de kerkuilenkast te verwijderen, trof deze in de kast een verbijsterend tafereel aan. In de kerkuilenkast hing inderdaad een bijenzwerm maar ook zag hij een dode kerkuil op zes eieren. Kennelijk was het paartje kerkuilen voor de tweede maal dit jaar aan het broeden maar zijn zij overvallen door een zwerm bijen waardoor de in de kast aanwezige kerkuil de kast niet meer uit durfde of kon verlaten. Vanwege de in de kast aanwezige bijen was de andere kerkuil kennelijk ook niet in staat geweest om zijn of haar broedende partner van voedsel te voorzien. De gastheer en gastvrouw waren nogal ontdaan over hetgeen hun kerkuilen was overkomen en hopen nu dat de overgebleven kerkuil een nieuwe partner vindt en dat hun kast dan weer als broedplaats wordt uitgekozen. Zo zie je maar dat geduld uiteindelijk wordt beloond ook al kan dit heel bizar eindigen.

Wim Cornelissen

De Nieuwsbrieven in 2007

► ***Nieuwsbrief Nr. 44*** ◄
verschijnt omstreeks 15 december
Inleveren kopij tot uiterlijk
vrijdag 23 november

in 2008

Nieuwsbrief Nr. 45
verschijnt omstreeks 22 maart
Inleveren kopij tot uiterlijk
vrijdag 29 februari

Nieuwsbrief Nr 46
verschijnt omstreeks 14 juni
Inleveren kopij tot uiterlijk
vrijdag 23 mei

genoemde data onder voorbehoud

Vrees voor achteruitgang natuur en landschap

Provincies en milieufederaties vrezen dat natuur en landschap achteruit gaan met de nieuwe wet ruimtelijke ordering die in januari 2008 in werking treedt.

Dat bleek op donderdag 28 juni tijdens een debat over de gevolgen van de wet, georganiseerd door Alterra en het tijdschrift Landwerk. 'De landschapspareltjes buiten de ecologische hoofdstructuur staan onder druk', zegt spreker Toine Cooijmans van de Brabantse milieufederatie. Provincies verliezen met de nieuwe wet namelijk het recht om bestemmingsplannen van gemeenten af te keuren. Het lot van veel waardevolle stukken natuur of landelijke gebieden ligt daarmee in handen van gemeenten en daar blijken zowel milieufederaties als provincies weinig vertrouwen in te hebben. 'De provincie Brabant keurt nu veel plannen af omdat ze de ruimtelijke kwaliteiten aantasten. Nu kan dit nog. Straks niet meer, dan kiezen gemeenten alsnog voor woningbouw', voorspelt Cooijmans. Toch is er ook optimisme, blijkt tijdens het debat. Want de nieuwe wet biedt wel kansen voor de natuur. Provincies kunnen vooraf in een structuurvisie een aantal hogere doelen aangeven, zoals realisatie van de ecologische hoofdstructuur (EHS), waar gemeenten zich voor moeten inzetten. Kans op uitvoering neemt hierdoor toe. De nieuwe wet vraagt echter om een andere manier van werken, waarvan de provincies zelf zich afvragen of die haalbaar is. Ze moeten namelijk van tevoren bepalen waar ze grip op willen hebben, in plaats van achteraf plannen afkeuren. Dit betekent een enorme omslag in de cultuur en die is niet zomaar gemaakt. 'Wij zijn gewend dat er een plan binnenkomt en dat keuren we goed of niet', zegt Olaf Slakhorst van de provincie Gelderland. 'Met de nieuwe wet moeten we heel bewust bepalen waar we invloed op willen hebben, bijvoorbeeld de rondwegen, bedrijventerreinen of de Veluwe. Maar dat hebben provincies nog helemaal niet helder voor ogen.' Het is dus nog maar de vraag of het provincies gaat lukken goede plannen op te stellen die voorkomen dat gebieden dichtslibben. 'Als provincies echt willen, kunnen ze veel. Maar dan moeten ze de instrumenten die ze hebben met veel ambitie in gaan vullen', zegt Cooijmans. Volgens hem missen ze daarvoor echter de motivatie. 'Tot nu toe weigert de provincie Brabant zelfs de EHS daadwerkelijk vast te leggen. Nu al. Dan valt er straks al helemaal weinig te verwachten.'

(Bron: www.resource-online.nl/)

Spoor-zoekertjes

Deze rubriek is niet nieuw, maar misschien wel een beetje in de vergetelheid geraakt. Daarom brengen wij het nogmaals onder uw aandacht.

Hebt u iets te melden, wilt u iets verkopen of bent u op zoek naar iets speciaals? De redactie biedt de leden van de natuurvereniging Mark & Leij in de rubriek "Spoorzoekertjes" de mogelijkheid gratis een advertentie of oproep te plaatsen voor allerlei zaken die **IETS** met de natuur te maken hebben.
Wilt u een "Spoorzoekertje" plaatsen, stuur dan een e-mail naar:
wimdumont@kpnplanet.nl
of bel
0161 493243 / 06 40120592

Kwartaalfoto Mark & Leij

Ook nu weer een schitterende foto op de middenpagina. Dit keer is de kwartaalfoto, parende roofvliegen, gemaakt door Anneke Marteijn.

Het plaatsen van de kwartaalfoto is begonnen in nieuwsbrief 40. Toen had André Moors uit Baarle-Nassau de eer zijn foto op groot formaat geplaatst te zien. Daarna plaatsten wij de foto's van Cees Damen uit Alphen (NB 41) en Marianne Dumont uit Chaam (NB 42).
Werd de eerste foto nog in zwart/wit afgedrukt, vanaf nieuwsbrief 41 worden de foto's op de middenpagina in kleur geplaatst.
Alle leden van Mark & Leij kunnen foto's insturen. Voor alle duidelijkheid; ook foto's met een eenvoudige camera gemaakt kunnen meedingen. Wel zal de foto van redelijke kwaliteit moeten zijn. De redactie beslist welke foto geplaatst zal worden.
Om voor plaatsing in aanmerking te komen dient u echter wel aan een aantal voorwaarden te voldoen:

- ✓ Het moet een zelf gemaakte foto zijn (dus geen foto's van internet bijv.);
- ✓ Het moet een natuurfoto zijn;
- ✓ De foto moet minstens van redelijke kwaliteit zijn;
- ✓ Elk lid kan per nieuwsbrief slechts een foto insturen;
- ✓ Met het insturen van de foto verklaart u tevens geen bezwaar te hebben tegen plaatsing in de nieuwsbrief van Mark & Leij;
- ✓ De foto moet tijdig ingezonden zijn. Voor de volgende nieuwsbrief (NB 44) is de uiterlijke inleverdatum vrijdag 30 november 2007.
- ✓

Stuur uw foto naar:
wimdumont@kpnplanet.nl

Foto: Anneke Marteijn, Chaam

Nachtegaal

Als beginnend natuurliefhebber heb ik nog een hoop te leren. Nu is de term 'beginnend natuurliefhebber' misschien niet zo gelukkig gekozen. Die lijkt immers te suggereren dat nog niet zo heel erg lang geleden de hele natuur me domweg gestolen kon worden. Dat ik pas sinds kort, ouder - ja vooral ouder - en hopelijk ook wat wijzer geworden, ben gaan inzien hoe waardevol dingen kunnen zijn waar niet eens een motor in zit.

Oké, ik geef eerlijk toe, het hebben van een motor of op zijn minst iets met schroefjes, scharniertjes of andere leuke mechanische dingetjes is voor veel zaken wel degelijk een toegevoegde waarde. Het leuke van de natuur is echter dat die daar blijkbaar zonder kan. De natuur is gewoon al af zonder extra geneuzel van de prutsende mens. Sterker nog, de natuur is vaak *beter* af zonder dat menselijk gepruts.

Misschien ben ik eerder een onwetend natuurliefhebber. Hoewel daar ook wel weer wat op af te dingen valt. Voor iemand die tot voor kort nog geen koolmees van een Boeing 747 kon onderscheiden, kan ik inmiddels toch al aardig wat vogelgeluiden benoemen. Drie of zo. Minimaal. En als de mannen van de zondagse wandelgroep meefluiten, zijn het er nog veel meer.

Maar met die drie kom je er dus niet.

Een paar maanden geleden, tijdens één van de helaas zeer zeldzame zwoele zomernachten van dit seizoen, leek ik opeens niet de enige idioot te zijn die het leuk vindt om tot in de kleine uurtjes een beetje muziek te maken buiten. Ergens begin juni om een uur of twee ('s nachts dus) floot een vogel lekker mee met mijn stuntelig getokkel op de gitaar (zonder versterker, wees maar niet bang). En ik altijd maar denken dat vogels 's nachts slapen. Maar nee, deze soul-mate hield me ook in de nachten daarna weer tot minstens een uur of vier prettig wakker onder mijn open slaapkamerraam. Op een avond, toen de schemering begon te vallen en ik de eik naast mijn huisje waar de klanken uit voortkwamen aftuurde naar een glimp van de 'componist', stond zelfs heel idyllisch een ree mee te luisteren naar het gezang. Tjongejonge, en dan neem ik niet eens geestverruimende pillen.

Vol overtuiging doop ik mijn zanger de volgende nacht om haf drie in de ochtend 'meneer Nachtegaal'. Dat moet toch wel haast zo zijn... die vogels heten toch niet voor niks zo...? De hele nacht zingt hij me vrolijk toe. Ik vind het helemaal prachtig. Het enige wat me stoort is dat de kans groot is dat ik met mijn warrige hoofd deze artiest gewoon nooit eerder heb opgemerkt terwijl hij wellicht al veel langer zo uitbundig zijn best doet. Maar eigenlijk doet er dat ook helemaal niet toe. Ik ben nu stil - dat is op zich al een hele opgave voor mij - en ik luister.

Zondag 24 juni is de fietstocht van Mark & Leij. Met de kenners dus. Ik vertel trots over mijn nachtelijke natuurwaarneming. De halve vereniging wordt erbij gehaald. Het schijnt toch allemaal wel heel erg bijzonder te zijn. Gelukkig heb ik de nacht ervoor met mijn mobiele telefoon een video-opname met geluid gemaakt. De zonnebrillen gaan af. Er wordt een extra pint geschonken. Iedereen luistert gespannen, ik niet het minst. Dan, unaniem, doen de kenners hun uitspraak. Mijn nachtfluiter is...

Een merel.

Ik probeer me nog te verdedigen. Wist ik veel dat ook andere vogels 's nachts soms doorfluiten? Dat ze die dieren verdorie een logische naam geven. De 'bij-Karin-in-de-eik-vind-ik-het-gezellig-en-fluit-ik-lekker-dag-en-nacht-vogel' of zo. Een stuk minder verwarrend voor natuurliefhebbers zoals ik. Beginnend, onwetend, beide misschien? Doet het ertoe? Van 'mijn' nachtfluiter werd ik nachten lang erg blij. Nachtegaal of niet. Helaas heb ik hem na die vierentwintigste juni niet meer 's nachts gehoord.
Beledigd denk ik.

Karin Sommen

Van Staatsbosbeheer

Laarzenpaden in het Merkske
Op zaterdag 8 september is de samenwerking van Staatsbosbeheer met het Agentschap voor Natuur en Bos bekrachtigd. Koen Deheegher van het Agentschap en ondergetekende onthulden samen het hernieuwde informatiepaneel bij de Castelhoeve. Op het paneel staan de logo's van beide partijen symbool voor de grensoverschrijdende samenwerking. Ten opzichte van de bestaande laarzenpaden is één laarzenpad toegevoegd: het "Bootjesven".

De hertog van Salm Salm
Op zaterdag 8 september werd ook het boek "de hertog van Salm Salm" gepresenteerd. Dit boek bevat volksverhalen, sagen, legenden, mythen, fabels en andere leugens uit het beekdallandschap van 't Merkske. Het boekje is uitgegeven in samenwerking met Staatsbosbeheer en Agentschap voor natuur en Bos. Elk verhaaltje begint met een natuurpagina.
Als je het laarzenpad loopt, kom je langs de diverse locaties waar de verhalen zich afspeelden. Dit is te zien aan de cijferbordjes op de paaltjes die corresponderen met de plattegrond in het boek. Het boek is o.a. verkrijgbaar bij Staatsbosbeheer en VVV voor € 12,95

Recreatiezonering Ulvenhout/ Chaam
Op zondagmiddag 26 augustus 2007 heeft Staatsbosbeheer in samenwerking met adviesbureau Route IV een z.g. inloopmiddag bij de werkschuur aan de Gilzeweg te Chaam gehouden. De gemeente Alphen/Chaam, Heemkundekring "Paulus van Daesdonck, VVV Chaam en Mark & Leij waren ook aanwezig met een stand. Helaas was de opkomst van het publiek niet overweldigend, maar het publiek dat kwam, was zeer geïnteresseerd. We kunnen nu langzamerhand een start maken met de daadwerkelijke uitvoering. Als eerste gaan we de entrees aanpakken. Het plan is, om parkeerterreinen te maken aan de randen van het gebied. Bijvoorbeeld de parkeerplaats middenin de Alphense Bergen wordt verplaats tot direct vooraan die onverharde weg. Zo komen er nog enkele plaatsen met gebiedsinformatie in Chaam en Ulvenhout. Om een ander te kunnen/mogen realiseren moeten we eerst het vergunningentraject in.

Natuurwerkdag
Op zaterdag 3 november 2007 is weer de Landelijke natuurwerkdag. Dit jaar blijven we wederom in de Goudberg. Meld je aan voor deze locatie of bij een andere locatie of organisatie: www.natuurwerkdag.nl

Crossproblematiek
Een terugkerend onderwerp blijft het crossen in de natuurgebieden. Als lezer van dit artikel kunt u op termijn een bijdrage leveren aan de rust in onder andere 't Merkse en de Bleeke Heide door uw waarnemingen t.a.v. crossmotoren en -auto's te noteren en door te geven aan uw contactpersoon binnen de vereniging. Het gaat om kentekens, tijdstip en andere van belang zijnde informatie van ongewenste activiteiten in natuurgebieden, vooral in bovengenoemde (vogelweide)gebieden. Mede met die gegevens kunnen we in samenwerking met politie zoveel mogelijk gericht te werk gaan om ongewenste activiteiten te bestrijden c.q. te belemmeren.

Dick Elings
Staatsbosbeheer

Ten zuiden van Strijbeek ligt de Goudberg. Een bijzonder ven, gelegen binnen een paraboolduin. Dit ven is één van de best bewaarde vennen van Brabant. Een gedeelte van de bossen op dit duin is in het verleden gekapt t.g.v. heide. Hier groeien echter alweer nieuwe boompjes en struiken. Die gaan we weg halen om het gebied in zijn oude staat te kunnen houden.

Waarnemingen in de streek

Er vielen weer bijzondere waarnemingen te noteren: bij de Asterdplas in Breda zat in juni gedurende langere tijd het zeldzame wouwaapje. (Redactie: Het wouwaapje is een kleine reigerachtige die in moerassen leeft en waarvan jaarlijks maar een tiental territoria in Nederland vastgesteld worden). Op het Rondven (Strijbeekse Heide) zou behalve een nachtzwaluw ook een koereiger gezien zijn. De kwartelkoning in 't Broek is tot half juni blijven roepen. Een tweede kwartelkoning werd in het Markdal gehoord. Midden in het broedseizoen werd ook een paartje smienten in het Markdal gezien.

kleine parelmoervlinder *foto: Ed van Leeuwen*
http:/home.hetnet.nl/~vlindersite/

Op de Hondsdonk werd een hazelworm gezien (René v.d. Broek) en Will Woestenberg zag een kleine parelmoervlinder op de Gasbaan in Chaam. Het was overigens een vlinderarm jaar. Zo werden er weinig koninginnepages gezien. De graanvelden op de Castelreesche Heide hebben zich fantastisch ontwikkeld. Erik Rijnen was zo vriendelijk hier een artikel over te schrijven (zie elders in de nieuwsbrief).

woudaapje *foto: Adri de Groot*
www.vogeldagboek.nl

IJsvogels

Op zondag 17 juni zag de zondagfietsgroep een ijsvogeltje langs de Valkenburgse Loop in het Zwart Laag in Chaam. Misschien een voorbode van een geweldig natuurgebied dat hier de komende jaren ingericht wordt.

We krijgen steeds meer enthousiaste verhalen van mensen die ijsvogeltjes in hun dorpstuin zien: Ben Geerts zag op 24 juni voor de eerste keer in zijn leven een ijsvogeltje en dat nog wel in zijn eigen tuin. De ijsvogel dook vanaf het dak van zijn garage in zijn vijver om vervolgend met een visje uit het water op te stijgen. Ook Joost v.d. Ouweland en Hans Oomen (Chaam) zagen ijsvolgeltjes in hun tuin. IJsvogels zijn ook veelvuldige bezoekers van de bezinkbassins op het industriegebied van Chaam (info Kees Donkers).

Vale gieren
Op 18 en 19 juni werden ongekende aantallen vale gieren in Nederland waargenomen. Vooral in Zeeuws-Vlaanderen en Brabant werden grote groepen gezien, tot wel meer dan zestig exemplaren. Maar liefst eenenveertig exemplaren brachten de nacht van 18 op 19 juni door ten westen van Oss. Elders werden kleine groepjes of losse exemplaren gezien. Het totale aantal vale gieren in Nederland in deze periode is moeilijk te schatten maar bedraagt ergens tussen de 150 en de 200 exemplaren. In onze streek werden gieren gezien in Teteringen, boven de Emerput, boven het Ginneken, boven Gilze vier exx. boven de Reeptiend in het Markdal en maar liefst dertig exx. boven de Hollandsche bossen in Baarle-Nassau.
(Redactie: Als gevolg van de gekke koeienziekte (BSE) mogen er geen kadavers meer gestort worden. Ieder dorp in Spanje had zo'n vaste plek om dood vee te dumpen. Vooral de provincie Aragon heeft hele strenge regels gemaakt om het opruimen van kadavers van vee te reguleren. Boeren krijgen hoge boetes als ze kadavers in het veld dumpen. In sommige regio's zoals Andalucia in het zuiden is nog niets gebeurd. Deze gierenvoederplaatsen ("muladares") droegen bij tot het ontstaan van bloeiende gierenpopulaties in Spanje. Nu de vogels geen eten meer hebben, zijn ze gestopt met het grootbrengen van jongen en grote groepen zijn aan het zwerven gegaan in een wanhopige poging elders voedsel te vinden. Het inrichten van voederplaatsen, zoals in België, heeft weinig zin. De vale gieren worden dan niet geprikkeld om terug te trekken naar de gebieden waar ze vandaan komen. Volgens de website "Wild Spain" zullen de voederplaatsen binnenkort weer in aangepaste vorm beschikbaar komen voor vale gieren, aasgieren, monniksgieren, rode en zwarte wouwen en keizerarenden. De moderne versies van de voederplaatsen moeten omheind zijn, tenmiste 500 meter van menselijke bewoning liggen en er mogen alleen karkassen van dieren gestort worden die negatief getest zijn op BSE. Niet alleen de natuurliefhebbers maar ook de lokale boeren zijn blij met deze maatregel want deze hadden in toenemende mate last van uitgehongerde gieren die zich op hun lammeren stortten).

vale gier *foto: Jacob Poortstra*
www.vogelfotos.nl

Uit de mailbox
Jack Govaerts op 31-5:
Jongstleden zondag een wandeling gaan leiden in de Broskens, een grensoverschrijdend natuurgebied in het dal van 't Merkske. Daar riepen twee kwartels en er waren vijf zangposten van de geelgors. Verder bosrietzangers, rietzanger, nach-tegaal en zomertortel. Wat een mooi gebied.

geelgors *foto: Adri de Groot*
www.vogeldagboek.nl

Johan Schaerlaeckens op 5-6:
Zojuist met een groepje collega's dan toch eindelijk twee roepende kwartels op de Bleeke Heide. Veel gele kwikken. Geen alarmerende grutto's meer. In 't Broek was de kwartelkoning weer actief, de nachtegaal *(zie foto pag. 24)* zong bij de slagboom. Zowel in 't Broek als op de Strijbeekse Heide zijn boomvalken gezien.

Huub Don op 2-6:
De kwartelkoning liet zich gisterenavond (na elven) onafgebroken horen in 't Broek. Hopelijk komt er 's nachts een keer een vrouwtje bijvallen... Op de Strijbeekse Heide gisteravond op twee plekken bedelende jonge ransuilen en op minstens drie plekken bosuilen. Nog geen nachtzwaluwen gehoord.…

Erik Rijnen op 6-6:
Vanavond twee zwijgende wulpen

synchroon en onophoudelijk in snelle vlucht rondjes vliegend boven het oostelijk deel van de Castelreesche Heide. Veel zwenkingen alsof ze met een elastiekje aan elkaar vast zaten. Twee rivaliserende mannetjes? Of baltsvlucht? Op het braakliggende veld (waar de vele duiven en kieviten foerageerden) drie wulpen, boven de ruige aanplant er tegenover een roepende wulp rondvliegend. Verder een zingende geelgors, een jagende boomvalk, twee boomleeuweriken en een roepende kwartel in het zuidelijke leeuwerikveld.

bontbekplevier *foto: Rudi Petitjean*
www.naturegallery.be/

Hans van Kapel (Brabantse Delta) op 7-6:
Gisteravond met Jack Rombouts een stuk langs de Laagheiveltse beek (’t Broek) gekluund (borsthoogte door de brandnetels). Slechts een mannetje bosbeek- en een mannetje weidebeekjuffer aangetroffen. Ik heb de indruk dat het milieu in de beek slechter wordt door de hoeveelheid neerslaand slib (soms enkele cm's dik onder het sterrenkroos). Dit is stroomafwaarts wel gunstig, maar niet voor het traject zelf. Ik heb inmiddels begrepen dat het de bedoeling is om de rwzi van de beek af te halen, maar maak me toch wel zorgen over de populatie ter plaatse (bij de Geersbroekseweg wel tientallen exx. gezien). Ik zal intern vragen of er inmiddels macrofaunamonsters zijn na 2004 (tussen 1998 en 2004 was de macrofauna spectaculair verbeterd).

Jan Vermeulen op 7-6:
Gisteren op de Bleeke Heide ca. 125 grutto's, een oeverloper, een tiental tureluurs, nogal wat kleine en bontbekplevieren, jagende boomvalk, gele kwikstaarten. Afgelopen zondag ook een boomvalk boven ‘t Broek.

Weidebeekjuffer *foto: Marianne Dumont*

Frie Boon op 7-6 en 8-6:
Vanmiddag ben ik nog in de buurt van het gasstation en Boerenbaan geweest. Geelgorzen zitten er weer volop en ook bij de Boerenbaan en de Herdersweg veel veldleeuweriken, gele kwikstaarten, graspiepers en boompiepers. Het veldje kruiden langs de Boerenbaan heeft wel effect want daar zaten juist de leeuweriken.
8-6: Vanmiddag heb ik de Boerenbaan nog eens goed bekeken. Over de gehele lengte zitten er zeker acht veldleeuweriken en vijf geelgorzen. Ook zijn er opvallend veel gele kwikstaarten en natuurlijk graspiepers. Bij de kruidenstrook en omgeving zitten veel gele kwikstaarten. In de strook zaten drie geelgorzen. In de suikerbieten ernaast en de maïs drie veldleeuweriken en ook kwartels. Verder een alarmerende wulp, scholeksters en kieviten. Ik heb over de gehele lengte van de natuurstrook gelopen. Voor mij is het duidelijk dat die strook nu al positief uitpakt. Het viel dus nog niet tegen vanmiddag. Boeren

waren aan het gier rijden in de weilanden. Het in de grond verwerken van de mest lijkt mij desastreus voor de nesten in de weilanden. Gelukkig zijn er nogal wat percelen met maïs, erwten en bieten. Daar zitten ze in ieder geval veilig.

Will Woestenberg op 10-6:
Gisterenavond zaten er twee zomertortels uitbundig te roepen in de achtertuin bij onze buren (Baarleseweg Alpen).

Erik Rijnen op 11-6:
Vanavond een boomvalk heel mooi jagend boven het zuidelijke leeuwerikveld. Hij plukte de libellen laagvliegend boven het koren uit de lucht. Zonder vaart te verminderen haalde hij vervolgens de vleugels eraf, at de rest op en ging in dezelfde vloeiende vlucht op zoek naar de volgende maaltijd. Dergelijke tafereeltjes zie je normaal boven vennen en watertjes, dus dat zegt wel wat over de hoeveelheid insecten die op de bloeiende kruiden afkomen. In het moeras van Wortel Kolonie een mannetje wielewaal fraai bovenin een dode boom. Hier ook een witgatje en twee koppels geoorde futen die hun jongen stekelbaarsjes voerden. En Johan: Ik werd bij het moeras aangesproken door een bewoner van Hoogstraten. Die sprak zijn bewondering uit over de mooie korenvelden op de Castelreesche Heide. Je staat ervan te kijken hoe blij mensen zijn om weer ergens graan, korenbloemen en klaprozen te zien.

veldleeuwerik *foto: Rudi Petitjean*
www.naturegallery.be/

Huub Don op 16-6:
Gisteravond om 22.30 uur een man nachtzwaluw zingend aan de keet bij het Rondven (Strijbeekse Heide). Het betreft een vrij kwetsbare situatie van een vaste zangpost niet ver van het wandelpad. Verder veel bos- en ransuilen met jongen in het gebied. Een goed muizenjaar?

Will Woestenberg op 18-6:
Zondag 17 juni leek amper de moeite om te gaan vlinderen op de gasbaan. Het zonnetje kwam slecht sporadisch door het dikke wolkendek en er stond behoorlijk veel wind. Desondanks werd het een topmiddag. Ik telde liefst 95 grote dikkopjes maar slechts een sprietdikkopje waarvan ik niet heb kunnen vaststellen of het een zwartspriet- of een geelspriet-dikkopje was. Ik betwijfel of ik vorig jaar bruine zandoogjes heb waargenomen, maar vandaag zaten er veertien op de gasbaan. Verder drie kleine vuurvlinders, twee kleine koolwitjes, een groot koolwitje en een klein geaderd witje. Ook nog een atalanta, een gehakkelde aurelia en een hooibeestje. Ik heb één blauwtje zien vliegen maar heb die niet kunnen determineren. Als klap op de vuurpijl trof ik **een kleine parelmoervlinder** die heerlijk zat te zonnen. Evenals de meeste andere vlinders zat deze prachtige vlinder op een bloeiende kale jonker. Al met al toch een mooie vlindermiddag.
(Redactie: De kleine parel-moervlinder komt in Nederland verspreid in de duinen voor, in het binnenland komt deze zeldzame vlinder vooral voor als zwerver met tijdelijke populaties. De kleine parelmoervlinder heeft een voorkeur voor schrale, natuurlijke en halfnatuurlijke graslanden).

Erik Rijnen op 30-6:
Vanmorgen op de Castelreesche Heide in het noordelijke leeuwerikveld een patrijs met minstens een dozijn jongen opvliegend. In hetzelfde veld ook een roepende kwartel. Boven het zuidelijke leeuwerikveld een samenklittend groepje van zes roepende boomleeuweriken voort-durend op- en rondvliegend. Bij de kruising van de zandwegen vier torenvalken, mogelijk een uitge-vlogen gezin. Boven het bos langs de Hoogstratense baan een rondzwevende havik. De vocale activiteit mindert duidelijk. Nog wel spotvogel, bosrietzanger, boompieper, fitis, tjiftjaf, rietgors, kwartel (drie) en veldleeuwerik. Boven de moeraszone van Wortel Kolonie twee rondcirkelende wespendieven: een ex. regelmatig vlinderend. Verder ter plaatse een

nachtegaal *foto: Adri de Groot*
www.vogeldagboek.nl

zomertortel, een koppel geoorde futen en een dodaars met vier jongen. Op het Bootjesven maar liefst vijfenzestig canadaganzen en bij het moeras nog eens zo'n vijfentwintig exx. Gisterenavond bij Meer al vier regenwulpen gezien.

Johan Schaerlaeckens op 1-7:
Vanmorgen met de zondag-fietsgroep (Frank, Joost, Hans Johan) zowel boomvalk als twee wespendieven boven "Leuris boske", Bleeke Heide. Van de wespendieven was echt elk detail te zien. Op zaterdag 16-6 met Will Woestenberg nog een jagende vos midden in het reservaat van de Bleeke Heide. Scholeksters, kieviten en één grutto deden hun uiterste best de ongenode gast te verjagen.

Frie Boon op 8-7:
Vanmorgen heb ik al vroeg de ronde gedaan (half 7). Over de hele lengte van de Boerenbaan "barst " het van de veldleeuweriken. Ik heb er meer dan tien geteld. Verder ook nog de graspiepers, vijf geelgorzen, twee roodborsttapuiten en een gele kwikstaart. Bij het Zand op de Franse baan zat ook nog een geelgors en een havik. Rond het gasstation zitten ook vier veld-leeuweriken. Verder veel kneuen, diverse geelgorzen en groenlingen. De boerenzwaluw heeft het gasstation ook als nestplaats ontdekt. De torenvalk bij het gasstation zaaide wel paniek bij de zwaluwen.
Wat betreft de veldleeuweriken bij de Boerenbaan kunnen we concluderen dat dit voor deze vogel blijkbaar een erg aantrekkelijk gebied is en dus de moeite om volgend jaar meer randen aan te leggen en als het kan ook leeuwerikveldjes.

Will Woestenberg op 8-7:
Bij mij achter wel een heel mooi staaltje van natuurliefhebbers. Twee weken geleden hebben bouw-vakkers in een van de in aanbouw zijnde huizen de kozijnen met glas geplaatst. Eén raam op de verdieping staat sinds die tijd nog altijd open. Ik heb rond die bouw altijd wel boerenzwaluwen zien vliegen en ook gezien dat ze binnen vlogen. Ik wist echter niet zeker of ze er een nest hadden gebouwd. Gisteren vloog een zwaluw binnen en werd goed hoorbaar begroet door een nest jongen. Een succesvol broedsel in een in aanbouw zijnd pand.

Familie van Breemen op 8-7:
Vrienden, vandaag vloog (honderd meter ten noorden van het Rondven, Strijbeekse Heide) een nachtzwaluw op tien meter voor ons van de grond.

Karin Mulders op 15-7:
Vanochtend 15 juli vroeg in de ochtend op de Boerenbaan twee jonge buizerds en een ouder gezien,

boomvalk *foto: Marc Kastermans*
www.vogelrijk.nl

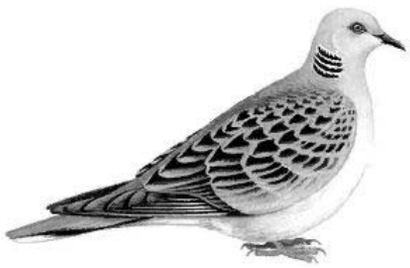

zomertortel

verder zeer veel boerenzwaluwen en volgens mij ook enkele huiszwaluwen. Verder de alom aanwezig rood-borsttapuit, diverse veldleeuw-eriken, geelgorzen. De vorige week gespotte gele kwikstaart vandaag helaas niet gezien. Op de hoek Dijksbaantje, Herderweg de zomertortel gehoord, spotvogels, geelgorzen, grasmussen, de een tijd terug gehoorde koekoek liet verstek gaan. Toen ik op de Herderweg tegenover het gerooide koolzaad groepen geelgorzen en kneutjes aan het spotten was, kreeg ik de zomertortel in mijn vizier, prachtig, deze eerste lifewaarneming (voor mij dan). Tegenover het koolzaad grote groepen kieviten.
Verderop nog drie spelende hazen gezien.

Erik Rijnen op 3-8:
Op het zuidelijk deel van de Castelreesche Heide vanavond weer een boel vogels (terwijl een tractorcombinatie druk doende was met het maaien van het zuidwestelijk veld). Op en rond de gemaaide graan- en hooivelden vele tientallen groenlingen, duiven (hout-, holen- en post, maar ook zomertortels ertussen), kraaien, spreeuwen, geelgors (+ een zingend ex. bij de SBB-parking), fazant, groene specht, koppel roodborsttapuit, negen grote lijsters, zes torenvalken, drie buizerds (de roofpieten allemaal op paaltjes of op veld). Ook vijf hazen. Boven het gebied hing bovendien een wespendief. Zoals het terrein er nu bij ligt, een ideale tussenstop voor ooievaars op trek.

Marianne Dumont op 13-8:
Op 13 augustus, tijdens het fotograferen heb ik op de gasbaan in de Chaamse bossen op de gele route tussen perceel 8 en 9, tien wespenspinnen, ook tijgerspin genoemd, gezien. Daar dit de soort van de maand augustus is, vind ik het leuk dit even te melden. Tot 20 augustus was deze waarneming in Chaam de meest westelijke van Brabant en Zeeland. Tijdens dezelfde wandeling heb ik in hetzelfde bos, nabij de Grote Weide, een prachtige grote sponszwam gezien en op een ongemaaid grasveldje ook bij de grote speelweide enkele grote sabelsprinkhanen.

Joost v.d. Ouweland op 25-8:
Alweer op de terugweg van onze zondagmorgen fietstocht zien we langs de kant van de betonbaan iets onbestemds, iets bruins, vogel of zoogdier? , leeft het nog?.
Tot onze verrassing blijkt het een (helaas) dode nachtzwaluw te zijn.

Omdat alle leden van de fietsclub de 50 al gepasseerd zijn, hebben ze ook nog de toename van deze vogel na de windhoos van 1967 meegemaakt en komt het ratelende geluid en het klappen van de vleugels in de vroege schemering altijd terug in de nostalgische verhalen over de jeugd waarnemingen. Hoewel de populatie nachtzwaluwen ook in onze regio de laatste jaren weer toeneemt, hebben weinig mensen hem ooit gehoord of gezien. En als je hem dan zag was het een schim of silhouet in een verder bijna donker bos. Hij kwam ook altijd pas als het laatste roodborstje was gestopt met zingen. Het is vreemd om hem nu zo dichtbij te zien en zo levenloos in het gras lijkt hij een stuk kleiner

wespen- of tijgerspin *foto: Marianne Dumont*

ijsvogel *foto: Adri de Groot*
www.vogeldagboek.nl

dan mét batterij, zeg maar. We kunnen het niet laten om toch even een veertje mee te nemen voor thuis.

Guus Degenaar op 13-9:
Op zondag 19 augustus een ijsvogel vanaf een meter afstand waargenomen op de plek waar de Laagheiveldse beek de Gilzeweg kruist. De ijsvogel zat zeer dichtbij terwijl ik langsliep, ik stopte en we keken elkaar een ogenblik verbaasd aan. Voordat ik verder nog kon reageren was hij foetsie. Het was werkelijk druk op dat moment, vele wandelaars die op en neer liepen naar het sportveld i.v.m. het Sportement.

Angenieta Nieudorp op 2-9:
Op het terrein van de fam Geldtmeyer/Hengst aan de Bergweg in Strijbeek is recentelijk massaal ronde zonnedauw opgekomen. Het gaat niet om een paar planten maar wel enkele honderden, die bijna staan te bloeien.
Dit terrein was voorheen een kwekerij van dennenbomen, dus behoorlijk voedselrijk. Ongeveer 6 a 7 jaar geleden is er tot twee maal toe een gedeelte van de toplaag gehaald tot dat we op het zand zaten. Het terrein wordt 1x per jaar gemaaid en het maaisel wordt afgevoerd om het schraal te houden.
Pioniervegetatie is hier volop in beweging, met name de berk en de els laten zich behoorlijk gelden. Jaren lopen speuren naar zonnedauw en ja wel dit jaar is het raak. Ik schrijf het ook toe aan het vele vocht wat er gevallen is, dat de planten tot ontkieming gekomen zijn, ook begint hier en daar wat struikheide te groeien.
Al met al een heel mooi resultaat dat de zonnedauw die in deze regio thuis hoort weer terug is.

Johan Schaerlaeckens

In deze rubriek zijn de waarnemingen tot en met 2 september 2007 verwerkt.

Dieren trekken noordoostwaarts door ander klimaat

WAGENINGEN - De meeste dieren in Noordwest-Europa zullen hun leefgebied in deze eeuw opschuiven in noordelijke en oostelijke richtingen. Dat heeft alles te maken met de klimaatverandering, waardoor het in het zuiden te warm wordt en in het westen te nat.

Onderzoekers uit Wageningen en Oxford (GB) hebben voor 390 diersoorten doorgerekend wat de gevolgen van klimaatverandering zijn voor hun huidige leefgebied. Zij stellen dat in Noordwest-Europa meer bos moet komen met onder andere zuidelijke boom- en struikensoorten.
Ook is het nodig meer moerasland aan te leggen langs rivieren als de Rijn en de Elbe.

Springkikker
Overheidsmaatregelen als de aanleg van de Ecologische Hoofd Structuur (EHS) kunnen niet voorkomen dat het leefgebied van veel soorten zal afnemen, stellen de onderzoekers. Zo verliezen de haas en de middelste bonte specht tot 2050 duizenden vierkante kilometers terrein. De springkikker krijgt er juist veel leefgebied bij, maar kan dat nauwelijks bereiken door versnippering.
De onderzoekers verwachten dat menselijk ingrijpen nodig zal zijn om uitsterven van soorten te voorkomen. Zo denken de wetenschappers dat het uiteindelijk nodig zal zijn om bepaalde soorten actief naar eilanden als Engeland en Ierland te brengen.
Die gebieden zijn voor veel diersoorten die nu nog in warmere streken leven anders onbereikbaar.

Bron: NU.NL

Fotolezing: De schoonheid tussen Mark en Leij

Putven foto: Jeanet de Jonge

Verscheidene malen is de fotowerkgroep van Mark en Leij verzocht of zij een lezing kon verzorgen over de mooie streek tussen Mark en Leij. De fotowerkgroep heeft dit verzoek als uitgangspunt genomen om een reeks samen te stellen over ons werkgebied: Tussen Mark en Leij.

Sommige leden zijn al jaren aan het fotograferen en andere zijn pas begonnen. Enkele keren per jaar gaan we ook gezamenlijk op stap in eigen streek. Het is ons gelukt om samen een prachtige serie te maken over ons werkgebied in al zijn facetten. Onze presentaie is een selectie van het werk van alle leden van de werkgroep.
We hebben het geluk dat we tussen schitterende natuurgebieden wonen zoals de Bleeke Heide, het Broek, het Merkske, de Strijbeekse Heide en de Staatsbossen. Ook de mooie fietroutes langs de Mark en het Bels Lijntje zijn voor menig toerist een trekpleister. De lezing bestaat daarom niet alleen uit planten, insecten, vlinders, libelles en karakteristieke gebouwen maar ook uit prachtige landschappen. Ook laten we zien wat je ontdekt als je iets lager kijkt dan ooghoogte of wanneer je ergens wat langer blijft stilstaan tijdens een wandel- of fietstocht door de eigen streek. Voor velen zullen het herkenbare sfeerplaatjes zijn. De serie geeft vooral weer wat er allemaal aan moois te zien en te bewonderen valt.

Vrijdag 12 oktober 2007
Aanvang: 21.00 uur
(na de jaarvergadering)
Café Bellevue
Dorpsstraat 27 Chaam
Toegang gratis
Ook niet-leden zijn van harte welkom

We zijn er daarom trots op dat we op vrijdag 12 oktober, na de jaarvergadering, de avond verder mogen invullen en hopen op een grote opkomst. Ook niet leden zijn vanaf 21.00 uur welkom bij Bellevue in Chaam.
Wim Dumont, coördinator van de werkgroep, zal de leden van de Mark en Leij fotowerkgroep aan u voorstellen. Loes Schaerlaeckens zal de verdere presentatie verzorgen.

De fotowerkgroep van Mark en Leij

't Zand foto: Anneke Marteijn

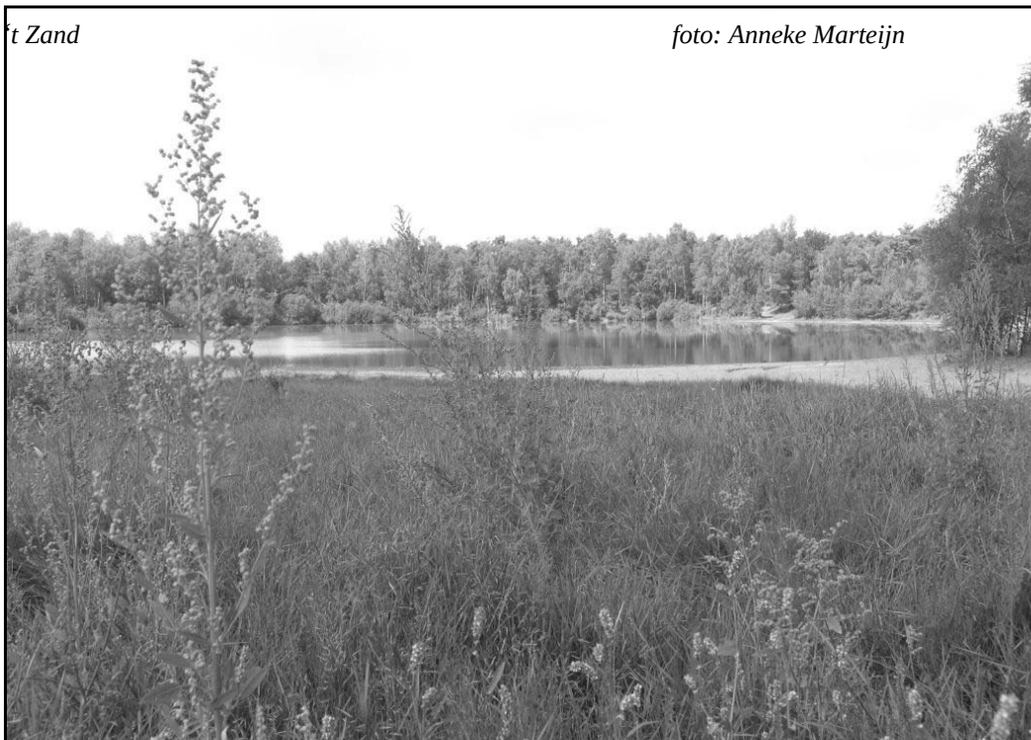

Jaar-vergadering Mark & Leij

Op vrijdag 12 oktober wordt om 20.00 uur de jaarvergadering van Mark en Leij gehouden bij Bellevue in Chaam. Het bestuur rekent op een grote opkomst. De agenda en alle daarbij behorende stukken zullen alle leden binnenkort thuis ontvangen.

Op de agenda, zoals te doen gebruikelijk, o.a. de bestuursverkiezing en de bekendmaking wie zich het komend jaar Mark en Leijer van het jaar mag noemen. Wij kunnen u alvast verklappen dat we er weer in zijn geslaagd om voldoende (nieuwe) bestuurders te vinden die bereid zijn er de schouders onder te zetten.
Na een korte pauze zal de fotowerkgroep van Mark en Leij zich aan de leden presenteren en zullen u een keur aan mooie plaatjes laten zien die voornamelijk in onze eigen omgeving zijn geschoten.
Al met al een goede reden om 12 oktober vrij te houden in uw agenda en uw betrokkenheid met de vereniging te laten blijken.
Graag tot dan..

Bestuur Mark en Leij

Vrijdag 12 oktober 2007
Aanvang 20.00 uur
Café Bellevue
Dorpsstraat 27
4861 AA Chaam

Aansluitend aan de vergadering
Fotopresentatie fotowerkgroep
Ook niet-leden zijn vanaf 21.00 uur
van harte welkom

Lezing: Natuur in stad en dorp

Natuurliefhebbers verlaten in hun vrije tijd stad en dorp om de natuur in te trekken. Vaak beseffen ze niet dat ze een natuurgebied achter zich laten. Verschillende vogelsoorten, zoals de gierzwaluw, kerkuil, zwarte roodstaart en huismus broeden vrijwel alleen in menselijke bebouwing. Daarnaast leven op kerkhoven, in parken, kloostertuinen en stadsvijvers ook nog een groot aantal interessante planten en dieren. Daardoor is het vreemd dat we eigenlijk van de natuur in onze dorpen en steden zo weinig af weten. Rob Vereijken, die verschillende jaren onderzoek heeft gedaan naar vogels in de stad en de planten op kerkhoven in Midden-Brabant, vertelt aan de hand van dia's meer over het leven in het stedelijke gebied.

Vrijdag 9 november 2007
Aanvang 20.00 uur
Café Bellevue
Dorpsstraat 27 Chaam
Toegang gratis
Ook niet-leden zijn van
harte welkom

Lezing: Reis naar de Pantanal en het Amazone-regenwoud in Brazilië

Op 7 december zullen de Mark & Leij-leden Marc Brosens en Jan Vermeulen een lezing geven over hun reis in november 2006 naar Brazilië.

Tijdens deze reis werd een bezoek gebracht aan de Pantanal, het grootste moerasgebied ter wereld. De naam van het gebied is afgeleid van het Portugese woord “pântano”, wat moeras betekent. De Pantanal, even groot als Frankrijk, is het beste gebied om wild te zien in Zuid-Amerika. Hier snuffelen reuzenmiereneters en armadillo's tussen de struiken naar hun prooi en langs de vele rivieren kan men reuzenotters, capibara’s en soms een tapir zien. Met wat geluk is hier zelfs mogelijk een jaguar te zien.
In de droge tijd verzamelen honderden kaaimannen zich bij de laatste poeltjes om met open bek de hitte van de dag te doorstaan. Meer dan 650 vogelsoorten komen in de Pantanal voor, waarvan de hyacinth-ara de bekendste is. Deze grootste papegaai ter wereld komt alleen in de Pantanal voor en wordt ernstig bedreigd vanwege de illegale handel in dieren.

Vervolgens werd de Chapada dos Guimarães bezocht met zijn spectaculaire canyons en watervallen, waarvan de “bruidsluier” waterval de meest bekende is.

Hierna werd het zuidelijke Amazone-regenwoud bezocht met zijn overweldigende biologische rijkdom. Hier werd een week doorgebracht in het Cristalino State Park langs een van de talloze zijrivieren van de Amazone, de (nog) ongerepte Rio Cristalino. In het reservaat zijn verschillende trails uitgezet, die we bijna allemaal te voet hebben verkend. Een van deze trails leidt naar een 50 meter hoge toren vanwaar we een overweldigend uitzicht hadden over het magnifieke Amazone-regenwoud.
Vanaf deze hoge toren hebben we vele foto’s gemaakt.

Vrijdag 7 december 2007
Aanvang 20.00 uur
Café Bellevue
Dorpsstraat 27 4861 AA Chaam
De toegang is gratis
en ook niet-leden zijn van harte welkom

Uitgelicht

Dit is al weer de vijfde keer dat deze rubriek voor u wordt samengesteld. Zoals u van ons gewend bent hebben we er ook nu weer voor gezorgd dat de rubriek interessante wetenswaardigheden over onze omgeving, natuur en milieu bevat. De bronnen worden steeds vermeld, dus u kunt op een eenvoudige manier, meestal via het Internet, meer informatie verkrijgen.

Ondervoed
Vooruitgang heeft zijn prijs. Inmiddels lijden zestig miljoen Chinezen aan overgewicht, doordat ze hun dieet van granen en groenten ingeruild hebben voor junkfood, zo maakte een Chinees voedingsbureau onlangs bekend. Ondertussen zijn 24 miljoen inwoners van het land ondervoed.
(Bron: KIJK)

Malta krijgt flinke veeg uit Europese pan
Het Europees Parlement heeft op 20 maart in Straatsburg een resolutie over de voorjaarsjacht op en de vangst van trekvogels op Malta goedgekeurd. Ze werd aangenomen met 300 stemmen voor, 253 tegen en 35 onthoudingen. Met deze resolutie roept het Europees Parlement de Maltese regering op de EU-Richtlijn inzake het behoud van de vogelstand (de Vogelrichtlijn onverkort na te leven. Malta is in overtreding met de Europese regels als het de voorjaarsjacht (van 25 maart tot 22 mei) nog langer toestaat. Het probleem van de voorjaarsjacht beperkt zich trouwens niet uitsluitend tot het afschieten van al dan niet beschermde vogelsoorten op Malta. Het is een Europees probleem, want de natuurlijk in het wild levende vogelsoorten op het grondgebied van de EU-Lidstaten zijn voor het overgrote deel trekvogels en vormen een gemeenschappelijk erfgoed . De doeltreffende bescherming van de vogels is daarom een typisch grensoverschrijdend milieuvraagstuk dat een gemeenschappelijke verantwoordelijkheid impliceert.
Bron:www.wetenweek.nl)

Alarmnummer voor dieren
Er komt geen speciaal alarmnummer voor dieren. Op initiatief van de Partij voor de Vrijheid pleitte de Tweede Kamer eind vorig jaar in een motie ervoor om invoering van het noodnummer 113 te onderzoeken. Minister Gerda Verburg (Land-bouw, CDA) vindt zo'n nummer niet nodig, blijkt nu uit een brief aan de Tweede Kamer. PVV-Kamerlid Dion Graus zat achter het idee van '113' omdat hulpdiensten als de dierenambulance slecht bereikbaar zouden zijn. Toenmalig minister Cees Veerman vond het een 'goed idee'.
Het nummer 112 kan altijd gebeld worden voor spoedeisende hulp voor mens en dier
(Bron: Avro Dier en Natuur)

Natuurbeschermers geschokt
Cyprus jaagt op zomertortel
Natuurbeschermers in Europa zijn geschokt door de beslissing van de regering van Cyprus om dit voorjaar de jacht op de zomertortel toe te staan. Het besluit levert een onacceptabele dreiging op voor deze vogelsoort, omdat de zomertortel de laatste jaren in aantal sterk is achteruit gegaan
(Bron: www.vogelbescherming.nl)

zomertortel *foto: Kristian Kerihuel*
www.vogelvisie.nl

Zeldzame broedvogels in Twente
In het natuurgebied Ottershagen in het Beneden-Dinkeldal (Ov.) broeden dit voorjaar grote aantallen grutto's en kieviten.
Daarmee vormt het gebied een opvallend gunstige uitzondering op de omgeving, waar het aantal weidevogels dramatisch achteruit is gegaan.
(Bron: www.vogelbescherming.nl)

grutto *foto: Johan Coertjens*

Vissen groeien door opwarming
Opwarming van de aarde heeft één groot voordeel: de vissen worden groter en groeien sneller. De hogere temperaturen van de bovenste waterlagen zorgen ervoor dat vissen dertig procent sneller groeien dan vijftig jaar geleden.
Dit blijkt uit Australisch onderzoek, dat in de online editie van het wetenschappelijke tijdschrift Proceedings of the National Academy of Science wordt gepubliceerd.
(Bron: De Telegraaf)

Knoflook voor betere groei
Kruidenmengsel goed voor dieren
Koeien en varkens groeien beter als zij een kruidenmengsel van knof-

look, anijs, venkel, gember en basilicum door hun voer krijgen. De algehele weerstand van de kip verbetert ook door een vleugje knoflook in het graan.
En kaneel bestrijdt de ernstige en besmettelijke kippenziekte histomonas. Biologische boeren zijn ervan overtuigd dat allerlei kruidenmiddelen en natuurlijke preparaten hun dieren gezonder en vitaler houden.
(Bron: ANP)

vogeltrek

Theorieën over de V-vorm bij trekvogels
Er zijn twee theorieën over de V-vorm waarin bepaalde trekvogels vliegen. Volgens de ene theorie zou dat aërodynamische voordelen bieden, volgens de andere theorie zou zo'n formatie ervoor zorgen dat alle vogels vrij zicht naar voren hebben. Braziliaans onderzoek op basis van computermodellen lijkt uit te wijzen dat de waarheid in het midden ligt.
(Bron: new Scientist)

Besmetting door de gorilla
Als je in de dierentuin nog eens een gorilla ziet, schud dan je vuist maar even naar hem. We hebben namelijk de schaamluis aan deze lobbes te danken. De besmetting vond zo'n 3,3 miljoen jaar geleden plaats. Waarschijnlijk niet doordat mensen zich destijds aan gorilla's vergrepen, of omgekeerd, maar doordat onze verre voorouders in nesten sliepen waar eerder gorilla's hadden gelegen.
(*Bron: NRC)*

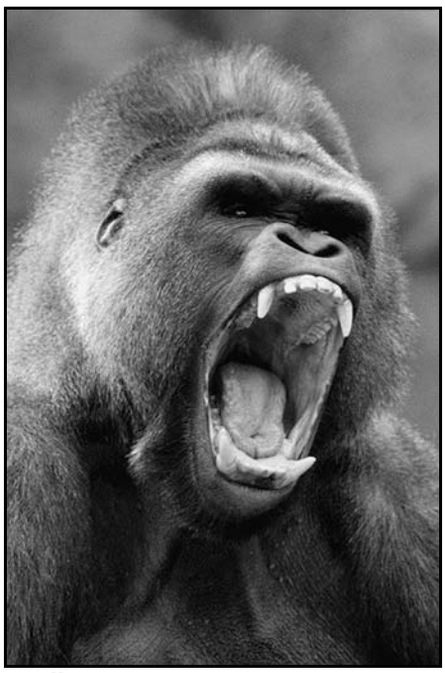
gorilla

Ruikende vissen
Dat vissen kunnen stinken weten we, maar ze hebben ook een goede neus. Wetenschappers toonden aan dat kardinaalvisjes aan de hand van geur de plek in het enorme Australische Great Barrier Reef terug kunnen vinden waar ze ooit ter wereld kwamen.
(*Bron: www.guardian.co.uk)*

Vlinders
Vlinders hebben geen mond of neus waarmee ze ademhalen, maar openingen in hun achterlijf en borst die stigmata worden genoemd. De stigmata zijn de openingen van luchtbuisjes. Deze luchtbuisjes vertakken zich in het lichaam van de vlinder in steeds kleinere buisjes. Deze hele kleine buisjes komen uit bij de organen en in de vleugels die ze zo van zuurstof voorzien.
(Bron: Natuur)

Grootste, grensoverschrijdende beschermde natuurgebied
Vijf landen in zuidelijk Afrika hebben een overeenkomst getekend om gezamenlijk het grootste, grensoverschrijdende beschermde natuurgebied ter wereld tot stand te brengen. Het gaat om een gebied dat delen van Namibië, Angola, Botswana, Zambia en Zimbabwe beslaat en circa zevenmaal zo groot is dan Nederland. De overeenkomst is tot stand gekomen met steun van de Peace Parks Foundation en het Wereld Natuur Fonds.
(Bron: NU.NL)

Milieubeschermers hebben het Australische leger gevraagd om de strijd aan te binden met de giftige reuzenpad. Het noorden van Australië telt naar schatting 200 miljoen van de opdringerige en lelijke beesten, die de populatie inlandse slangen, varanen en buidelmarters sterk hebben uitgedund.
(Bron: NU.NL)

reuzenpad

Nederland aantrekkelijk voor trekvogels
Nederland is ook in december 2006 nog aantrekkelijk geweest voor trekvogels. Door de gematigde temperaturen was er voor de vogels nog voldoende voedsel te vinden, is gebleken uit de jaarlijkse Tuinvogeltelling van de Vogelbescherming. Het ging hierbij om vogels als lijsters, tjiftjaffen en witte kwikstaarten. Deze soorten gaan normaal gesproken in september of oktober naar hun overwinteringsplaatsen in het zuiden van Frankrijk of Spanje
(Bron: NU.NL)

voor u samengesteld door
Guus Degenaar

COLOFON

De "Mark & Leij Nieuwsbrief" is het verenigingsblad van de natuurvereniging Mark en Leij en verschijnt 4 maal per jaar.
Overname van artikelen is enkel toegestaan na toestemming van de redactie.

Extra editie
oplage: 450 exemplaren
redactie: Johan Schaerlaeckens, Guus Degenaar, Joost van den Ouweland, John van Raak, Karin Sommen
eindredactie en layout: Wim Dumont (wimdumont@kpnplanet.nl)
reproductie: Drukkerij Em. De Jong b.v.

sinds 1865 een begrip
café-restaurant
Bellevue
Dorpsstraat 27, 4861 AA Chaam
☎ 0161 491215

NATUURVERENIGING MARK EN LEIJ

De natuurvereniging streeft de volgende doelstellingen na:

- **Het beschermen, versterken en uitbreiden van de natuur- en cultuurhistorische waarden van het landschap in en rond het gebied van de gemeenten Alphen-Chaam en Baarle, in de ruimste betekenis.**
- **Het beschermen en verbeteren van de leefomgeving in dit gebied voor mensen, flora en fauna en het historisch erfgoed.**
- **Het vergroten van de kennis van de natuur- en landschapswaarden in dit gebied en het verbreiden van deze waarden en kennis onder een zo breed mogelijke bevolking.**

individueel lidmaatschap: € 12,- per jaar.
gezinslidmaatschap: € 16,- per jaar.

Aanmelding telefonisch of schriftelijk bij het secretariaat.

voorzitter: Will Woestenberg, Alphen
secretaris: Jacques Valkenaars, Ulvenhout AC
penningmeester: Wil Degenaar, Chaam
secretariaat: Postbus 24, 4860 AA, Chaam
Valkenburgseweg 8,
4858 RD Ulvenhout AC
tel. 076 5613348

Bankrekening 10.46.68.296, Rabobank Chaam, ten name van Natuurvereniging Mark en Leij.

Website : www.markenleij.nl
Email : info@markenleij.nl

In deze nieuwsbrief:

Infobijeenkomst natuurprojecten binnen de Landinrichtingscommissie Baarle-Nassau, Chaam en Ulicoten ----------1
Natuuragenda ----------1
Zingende veldleeuwerik boven de Castelreesche Heide ----------3
Werkdagen Mark & Leij ----------5
Faunavoorzieningen in Chaam en Baarle: een noodzaak ...--------6
Een opvallende zangvogel langs de Boerenbaan ----------8
Van de voorzitter ----------9
Terugblik: Fietstocht 2007 ----------10
Grauwe kiekendief laat in Groningen zien dat agrarisch natuurbeheer kan werken ----------11
Egel ----------12
Militaire terreinen worden weer natuur ----------13
Bizar kerkuilenverhaal ----------14
Vissen op zondag ----------14
De nieuwsbrieven in 2007 en 2008 ----------14
Vrees voor achteruitgang natuur en landschap ----------15
Kwartaalfoto ----------15
Spoorzoekertje ----------15
Foto middenpagina ----------16
Nachtegaal ----------18
Van Staatsbosbeheer ----------19
Waarnemingen ----------20
Dieren trekken No-waarts door ander klimaat ----------26
Fotolezing: de schoonheid tussen Mark en Leij ----------27
Jaarvergadering Mark & Leij ----------28
Lezing: natuur in stad en dorp ----------28
Lezing: reis naar de Pantanal en het Amazone-regnwoud ---------29
Uitgelicht ----------30
Colofon ----------32
Info Natuurvereniging Mark & Leij ----------32
In deze nieuwsbrief ----------32
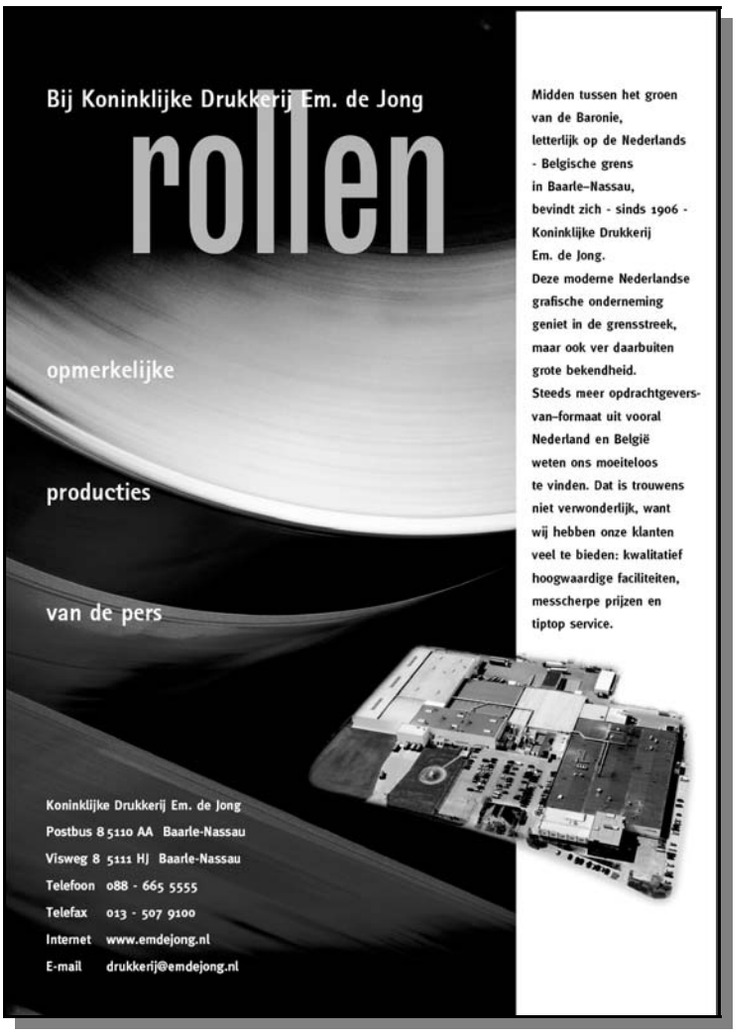
Rabobank, sponsor van Mark & Leij